

Reclasseringstoezicht

Zijn er mogelijkheden tot het uitbreiden van de controlemiddelen die worden ingezet tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden?

Bron: Reclassering Nederland

Auteur: Karen Bruin
Studentnummer: 9960213
Juridische Hogeschool Avans-Fontys te Tilburg

Eindhoven, januari 2009

Reclasseringstoezicht

Zijn er mogelijkheden tot het uitbreiden van de controlemiddelen die worden ingezet tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden?

Auteur: Karen Bruin
Studentnummer: 9960213
Juridische Hogeschool Avans-Fontys te Tilburg

Stageperiode: 8 september tot en met 12 december 2008
Stageverlener: Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch
Afstudeermentor: Mw. drs. E. van Geffen
Eerste afstudeerdocent: Dhr. mr. B. Kratsborn
Tweede afstudeerdocent: Mw. mr. P. Peters

Eindhoven, januari 2009

Voorwoord

Deze scriptie is het eindresultaat van mijn afstudeerstage die ik met veel plezier gelopen heb bij Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch. De afstudeerstage bij Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch is een mooie afsluiting van mijn vierjarige opleiding HBO-Rechten aan de Juridische Hogeschool te Tilburg.

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om een aantal personen te bedanken die hun positieve bijdrage hebben geleverd aan deze scriptie. Allereerst wil ik Ellen van Geffen bedanken voor haar begeleiding tijdens mijn afstudeerperiode en het lezen van mijn stukken. Ik heb haar begeleiding als zeer plezierig ervaren. Tevens wil ik Jeanne Caspers bedanken voor haar ondersteuning tijdens mijn onderzoek. Door haar ervaring in het reclasseringswerk kon zij mij van belangrijke informatie voorzien die van belang was voor mijn onderzoek. Tevens wil ik de andere collega's van het regiokantoor van Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch bedanken voor de leerzame en gezellige tijd. Daarnaast wil ik Nino van Wolferen, Gerja Bethlehem en René Poort van Reclassering Nederland bedanken voor het beantwoorden van al mijn vragen en het toesturen van nuttige informatie ten behoeve van mijn onderzoek.

Ik wil ook graag mijn afstudeerdocent Bram Kratsborn van de Juridische Hogeschool bedanken voor zijn begeleiding tijdens het afstuderen en het nakijken van mijn stukken.

Karen Bruin

Eindhoven, 5 januari 2009

Inhoudsopgave

Samenvatting

Hoofdstuk 1 Inleiding	6
1.1 Onderwerp	6
1.2 Doelgroep	7
1.3 Doelstelling	7
1.4 Centrale vraag	7
1.5 Methode van onderzoek	8
1.6 Opbouw van de scriptie	8
Hoofdstuk 2 Reclasseringstoezicht	9
2.1 Wat is toezicht?	9
2.1.1 Toezicht in de praktijk	10
2.1.2 Toezichtvarianten	12
2.2 Het wettelijk kader van reclasseringstoezicht	15
2.2.1 Rechten en fundamentele vrijheden	15
2.2.2 Beginsel van minimale beperking en proportionaliteitseis	17
2.2.3 Toezicht in de wet	17
2.2.4 Wie mag inbreuk maken op rechten en fundamentele vrijheden?	18
2.2.5 Bevoegdheden toezichthouders	19
2.3 Conclusie	19
Hoofdstuk 3 Bijzondere voorwaarden	20
3.1 Conclusie	22
Hoofdstuk 4 Controlemiddelen	23
4.1 Huidige controlemiddelen van Reclassering Nederland	23
4.1.1 Huidige controlemiddelen in de praktijk	26
4.2 Nieuwe controlemiddelen voor Reclassering Nederland	27
4.2.1 Opvragen van informatie zonder toestemming van de cliënt	32
4.2.2 Computer van de cliënt nakijken op kinderporno	35
4.2.3 Identiteit van de cliënt verifiëren	36
4.2.4 Lekencontrole	37
4.2.5 Inschakelen van camera's	38
4.2.6 Toezien op het urineren tijdens de urinecontrole	40
4.2.7 Blaastest	41
4.3 Conclusie	41
Hoofdstuk 5 Conclusies	43
Hoofdstuk 6 Aanbevelingen	46
Hoofdstuk 7 Evaluatie	48
Literatuurlijst	49

Samenvatting

De maatschappij verhardt. Daders zijn jonger en gewelddadiger, hebben steeds vaker ernstige psychiatrische stoornissen en de delicten worden ernstiger. Dergelijke maatschappelijke ontwikkelingen hebben in 2002 geresulteerd in de modernisering van de sanctietoepassingen. Een onderdeel hiervan is een verandering in het toezicht van de reclassering. Toezicht kan aan een dader/verdachte¹, gedurende een bepaalde periode, opgelegd worden in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel. Aan een toezicht zijn voorwaarden verbonden. Deze voorwaarden bestaan uit de algemene voorwaarde en bijzondere voorwaarde(n). Een toezicht heeft twee doelen. Enerzijds het bevorderen van gedragsverandering (agogische kant), anderzijds de controle van de voorwaarden (controlekant). De controlekant wordt in het kader van de modernisering van de sanctietoepassing aangepast. Het onderwerp van dit onderzoek is de controlekant van een toezicht, de controle van de bijzondere voorwaarden.

De vraag die tijdens dit onderzoek centraal staat is of er mogelijkheden zijn tot het uitbreiden van de controlemiddelen die tijdens de controle van de bijzondere voorwaarde(n) worden ingezet. Het doel van dit onderzoek is om per bijzondere voorwaarde aan te geven welke controlemiddelen (huidig en nieuw) ingezet kunnen worden tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden.

De bijzondere voorwaarden die aan een toezicht gekoppeld kunnen worden zijn opgenomen in artikel 14c Sr. In 2003 heeft de Commissie Vrijheidsbeperking voorgesteld om de bijzondere voorwaarden uit artikel 14c Sr te codificeren. Dit heeft geresulteerd in een lijst van veertien bijzondere voorwaarden. Op tien van de veertien bijzondere voorwaarden houdt de reclassering toezicht. Op de overige vier houdt het Centraal Justitieel Incassobureau toezicht.

Uit het bestuderen van toezichtevaluaties is gebleken dat toezichthouders in de praktijk niet aangeven welk controlemiddel wordt ingezet tijdens de controle van een bepaalde bijzondere voorwaarde. Om die reden is besloten om geen overzicht te maken met controlemiddelen die ingezet kunnen worden voor de controle van een bepaalde bijzondere voorwaarde.

Uit het onderzoek blijkt dat de controlemiddelen van de reclassering uitgebreid kunnen worden. De reclassering kan, wanneer de Wet Identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen wordt aangenomen, de identiteit van de cliënt verifiëren zodat met zekerheid kan worden vastgesteld dat de juiste persoon wordt gecontroleerd. De reclassering zou gebruik kunnen maken van lekencontrole tijdens de controle van een locatieverbod en een locatiegebod. De leek dient wel een medewerker van de reclassering te zijn omdat cliëntgegevens dan uitgewisseld kunnen worden. De reclassering zou gebruik kunnen maken van cameratoezicht op openbare plaatsen om een locatieverbod en locatiegebod te controleren. De camerabeelden dienen afkomstig te zijn van de gemeente, want met de gemeente mag de reclassering cliëntgegevens uitwisselen zonder toestemming van de cliënt. In een aantal regio's en units van de reclassering wordt de urinecontrole uitgevoerd door de GG&GD. De GG&GD ziet toe op het urineren en gebruikt een beveiligde urinecup (potje dat urine opvangt). De regio 's-Hertogenbosch zou een dergelijke werkwijze ook kunnen toepassen.

Aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek zijn:

- Ontwikkelingen Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen in de gaten houden
- Lekencontrole instellen
- Afspraken maken met gemeenten over het gebruik van cameratoezicht
- Werkwijze GG&GD tijdens urinecontrole overnemen

¹ Dader/verdachte wordt bij de reclassering cliënt genoemd.

Hoofdstuk 1 Inleiding

De maatschappij verhardt. Daders zijn jonger en gewelddadiger, hebben steeds vaker ernstige psychiatrische stoornissen en de delicten worden ernstiger. Deze maatschappelijke problematiek vraagt om intensiever toezicht en scherpere controle². Reclassering Nederland (reclassering) is een maatschappelijke organisatie die als opdracht heeft om voortdurend in te spelen op maatschappelijke veranderingen. In 2002 is in het kader van het vergroten van de maatschappelijke veiligheid een start gemaakt met de modernisering van de sanctietoepassing³. Een onderdeel van modernisering van de sanctietoepassing is het aanpassen van toezicht van de reclassering. Toezicht kan aan een dader/verdachte⁴ door een bevoegd gezag opgelegd worden in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel. De reclassering is al geruime tijd bezig om het toezicht volgens de laatste wetenschappelijke inzichten te professionaliseren⁵. Verschillende gebeurtenissen zoals de zaak Hogerheide, waarbij een basisschoolscholier werd doodgestoken door iemand die voorheen onder reclasseringstoezicht stond, hebben het proces versneld. Op dit moment werkt de reclassering met Redesign Toezicht. Hierin worden op landelijk niveau nieuwe richtlijnen en afspraken opgenomen die van belang zijn voor de uitoefening van toezicht. Een onderdeel van Redesign Toezicht is het optimaliseren van de controlekant van toezicht. De controlekant van toezicht heeft betrekking op de controle van de algemene en bijzondere voorwaarden (art. 14c Wetboek van Strafrecht (Sr)) die aan een dader of verdachte opgelegd kunnen worden.

1.1 Onderwerp

De reclassering heeft een adviserende rol in de strafrechtketen. Tijdens een zitting geeft de reclassering voorlichting over de verdachte aan de rechter en de officier van justitie⁶ en de reclassering kan daarnaast ook adviesrapporten uitbrengen over de strafafdoening. Daarnaast legt de reclassering werk- en leerstraffen ten uitvoer en oefent zij toezicht uit op daders/verdachten. Dit onderzoek heeft betrekking op toezicht, daarom wordt aan de andere taken van de reclassering gedurende dit onderzoek geen aandacht besteed. Toezicht heeft twee doeleinden, enerzijds een verandering in het denken en gedrag van de cliënt teweeg brengen (agogische kant) anderzijds de controle van de voorwaarden die aan een dader/verdachte zijn opgelegd door een bevoegd gezag (controlekant). Dit onderzoek betreft de controle van de bijzondere voorwaarden (art. 14c Sr). Daarom wordt er aan de agogische kant van toezicht geen aandacht besteed. In 2003 heeft de Commissie Vrijheidsbeperking ('de Commissie van Otte') een voorstel gedaan om het stelsel van bijzondere voorwaarden te herzien. Resultaat hiervan is de menukaart bijzondere voorwaarden⁷. Deze menukaart bestaat uit veertien bijzondere voorwaarden. Het is de taak van de reclassering om te controleren of een cliënt zich aan de bijzondere voorwaarde(n) houdt. De controle van de bijzondere voorwaarde(n) wordt uitgevoerd door middel van controlemiddelen. Het onderwerp van deze scriptie is een onderzoek naar de mogelijkheden tot het uitbreiden van de controlemiddelen. Opdrachtgever van het onderzoek is Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch.

² Brief dd. 10 januari 2007 van de algemeen directeur van Reclassering Nederland, Sjef van Gennip, aan het Ministerie van Justitie ter attentie van minister Verdonk, over een intern onderzoek naar het reclasseringstoezicht dat is uitgevoerd door de heer Steenhuis, voormalig Procureur-Generaal, naar aanleiding van de zaak Julian C. p. 4.

³ Kamerstuk II 2006/07, 29 270, nr. 14 p. 2.

⁴ Een dader/verdachte wordt bij de reclassering cliënt genoemd.

⁵ R. Poort, met aanvullingen L. van Essen, *Notitie bijzondere voorwaarden 19 juni 2008*, Reclassering Nederland: Landelijk Kantoor. p. 2.

⁶ Reclassering Nederland, *Veiliger Samenleving*,

<<http://www.reclasseringnederland.nl/samenleving/>> geraadpleegd op 20 oktober 2008.

⁷ R. Poort, met aanvullingen L. van Essen, *Notitie bijzondere voorwaarden 19 juni 2008*, Reclassering Nederland: Landelijk Kantoor. p. 1.

1.2 Doelgroep

De doelgroep van deze scriptie is Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch, zij zijn de opdrachtgever van het onderzoek en willen laten onderzoeken of er mogelijkheden zijn tot het uitbreiden van de controlemiddelen zodat op die manier het toezicht efficiënter en kwalitatief beter kan worden uitgevoerd. Daarnaast zijn ook de overige regio's van Reclassering Nederland doelgroep omdat zij door middel van de uitkomsten van het onderzoek mogelijk ook de controlekant van het toezicht kunnen optimaliseren. De toezichthouders van de reclassering zijn tevens de doelgroep omdat zij in de praktijk de naleving van de bijzondere voorwaarden controleren en daarvoor controlemiddelen inzetten. De partners van de reclassering zoals het Openbaar Ministerie (OM), de politie en gemeenten zijn tevens doelgroep van het onderzoek. Wanneer door middel van de uitkomsten van dit onderzoek het toezicht efficiënter kan worden ingevuld en uitgevoerd zou dit kunnen betekenen dat de recidive wordt verminderd omdat daders/verdachten sneller resocialiseren en er beter toezicht plaatsvindt. Dit betekent dat de partners van de reclassering minder tijd en geld hoeven te investeren in het vervolgen van daders/verdachten en het terugdringen van recidive. Daarnaast is de maatschappij ook een belanghebbende in het onderzoek. Wanneer er door de uitkomsten van het onderzoek minder kans op recidive is, zou dit kunnen betekenen dat de samenleving veiliger wordt. De daders/verdachten zijn ook doelgroep in het onderzoek omdat zij er baat bij hebben dat het toezicht efficiënter wordt uitgevoerd. Als het toezicht efficiënter wordt uitgevoerd en de daders/verdachten sneller en effectiever kunnen resocialiseren hebben zij een betere kans op een goede toekomst.

1.3 Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek luidt:

“Op 6 januari 2009 zijn de bijzondere voorwaarde, reclasseringstoezicht, en de veertien specifieke bijzondere voorwaarden die aan een veroordeelde opgelegd kunnen worden in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel in kaart gebracht, en zijn daarnaast per bijzondere voorwaarden de gebruikte en mogelijk ongebruikte controlemiddelen die Reclassering Nederland mag inzetten tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden vastgesteld, zodat het toezicht efficiënter kan worden uitgevoerd”.

1.4 Centrale vraag

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

“Welke controlemiddelen, die Reclassering Nederland inzet tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden, reclasseringstoezicht en de specifieke bijzondere voorwaarden die aan een veroordeelde worden opgelegd in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel, vallen binnen de bevoegdheid van Reclassering Nederland en bij welke bijzondere voorwaarden mogen zij deze inzetten zodat het toezicht efficiënter kan worden ingevuld?”

In dit onderzoek wordt onderzocht of er mogelijkheden zijn voor het uitbreiden van de controlemiddelen. Van de bestaande controlemiddelen wordt niet onderzocht of zij ingezet mogen worden en of ze binnen de bevoegdheid van de reclassering vallen. Wanneer dit ook onderzocht moet worden wordt het onderzoek te omvangrijk wat in verband met de tijd niet mogelijk is. Daarnaast wordt er vanuit gegaan dat de reclassering alleen gebruik maakt van controlemiddelen waarvan zij ook bevoegd zijn om deze in te zetten.

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden zijn er zes deelvragen opgesteld.

1. Wat houdt toezicht, dat wordt opgelegd aan een dader/verdachte in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel, in?
2. Wat is het wettelijk kader van het toezicht van Reclassering Nederland?
3. Welke bijzondere voorwaarden, die in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel worden opgelegd aan een dader/verdacht, zijn er?
4. Wat zijn de huidige controlemiddelen van Reclassering Nederland?

5. Welke controlemiddelen zet Reclassering Nederland anno 2008 in, en bij welke bijzondere voorwaarden doen zij dat ten behoeve van het uitoefenen van het toezicht?
6. Zijn er controlemiddelen die Reclassering Nederland nog niet inzet maar waartoe zij wel bevoegd zijn om deze in te zetten? En bij welke bijzondere voorwaarden kunnen deze worden ingezet?

1.5 Methode van onderzoek

Deze scriptie is een kwalitatief juridisch onderzoek naar de inzet van de controlemiddelen tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden. Tijdens dit onderzoek is gebruik gemaakt van literatuur om het theoretisch en wettelijk kader van reclasseringstoezicht weer te geven. De literatuur is onder andere afkomstig van interne stukken van de reclassering, onderzoeken van het WODC⁸ en informatie van de overheid. Omdat de informatie afkomstig is van dergelijke instanties kan ervan uit worden gegaan dat de informatie betrouwbaar is. Door middel van dossierstudie en toezichtevaluaties is geïnventariseerd van welke controlemiddelen de reclassering gebruikt maakt. Door middel van een brainstormsessie tijdens het Regionaal Management Overleg (RMO) in 's-Hertogenbosch is geïnventariseerd of er aanbevelingen zijn voor nieuwe controlemiddelen. Tijdens het RMO is gebrainstormd over nieuwe controlemiddelen met de managers omdat zij door hun ervaring in het reclasseringswerk waardevolle aanbevelingen kunnen geven. Daarnaast is er een enquête naar de toezichthouders van de regio 's-Hertogenbosch verstuurd aangezien zij tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden mogelijk tegen problemen aanlopen omdat bepaalde controlemiddelen niet in gebruik zijn. De toezichthouders kunnen daarom waardevolle aanbevelingen geven voor nieuwe controlemiddelen. Van de meest voorkomende en meest nuttige aanbevelingen die uit het RMO en de enquête voortvloeien is onderzocht of het juridisch mogelijk is om de nieuwe controlemiddelen in te zetten. Om te onderzoeken of de reclassering bevoegd is om de 'nieuwe' controlemiddelen in te zetten is onder andere gekeken naar wet- en regelgeving die van toepassing is op de reclassering. In dit onderzoek is alleen de regio 's-Hertogenbosch betrokken. Omdat er landelijk met Redesign Toezicht wordt gewerkt heeft elke regio te maken met het optimaliseren van de controlekant van toezicht. Voor iedere regio gelden dezelfde bijzondere voorwaarden en wordt gewerkt met dezelfde controlemiddelen. Daarom heeft het geen meerwaarde om het onderzoek bij andere regio's uit te voeren. Tevens is daar geen tijd voor. Daarnaast gelden voor elke regio van de reclassering dezelfde regels en hebben zij dezelfde bevoegdheden. Daarom zijn de uitkomsten van dit onderzoek op de gehele reclassering⁹ van toepassing.

1.6 Opbouw van de scriptie

Het onderzoek begint met een hoofdstuk waarin de theorie en het wettelijke kader, dat betrekking heeft op reclasseringstoezicht, wordt uitgewerkt. Dit onderdeel is opgenomen in hoofdstuk twee. Door middel van literatuurstudie is dit hoofdstuk tot stand gekomen. Het onderzoek begint met een theoriehoofdstuk, dit is de basis voor het vervolg van het onderzoek. In hoofdstuk drie worden de bijzondere voorwaarden die aan een toezicht verbonden kunnen worden uitgelegd. Dit hoofdstuk is tot stand gekomen door middel van literatuur. In hoofdstuk vier worden de huidige controlemiddelen behandeld die de reclassering inzet tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden. Daarnaast bevat dit hoofdstuk het onderzoek naar de mogelijkheden tot het uitbreiden van de controlemiddelen. Hoofdstuk vier is tot stand gekomen door middel van literatuurstudie, het bestuderen van toezichtevaluaties, een enquête onder toezichthouders van de reclassering en een brainstormsessie tijdens het RMO. Hoofdstuk vijf van het onderzoek bevat de conclusies die voortkomen uit de resultaten van het onderzoek. In hoofdstuk zes worden aanbevelingen gegeven aan de reclassering. Deze aanbevelingen volgen uit de conclusies.

⁸ Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

⁹ Uitkomsten van het onderzoek zijn van toepassing op Reclassering Nederland en niet op Stichting Verslavingsreclassering GGZ Nederland en Leger des Heils, de overige twee reclasseringsinstellingen.

Hoofdstuk 2 Reclasseringstoezicht

Hoofdstuk twee gaat over het toezicht dat de reclassering uitoefent op haar cliënten. In paragraaf 2.1 wordt uitgelegd wat toezicht inhoudt, deze paragraaf geeft antwoord op deelvraag één. Daarnaast wordt in paragraaf 2.2 wet- en regelgeving die betrekking heeft op toezicht behandeld, deze paragraaf geeft antwoord op deelvraag twee.

2.1 Wat is toezicht?

Toezicht kan aan een dader/verdachte worden opgelegd in plaats van (een gedeelte van) een straf of maatregel, door de rechter, Officier van Justitie en de directeur van de Dienst Justitiële Inrichting (DJI). Daarnaast kan een toezicht ook bij Koninklijk besluit worden opgelegd. Toezicht wordt opgelegd gedurende een vooraf bepaalde periode. Meestal is dit voor een periode van twee jaar, maar dit kan ook langer of korter zijn. Dit is afhankelijk van de toezichtvariant (paragraaf 2.1.2). Daarnaast kan een toezicht ook worden verlengd (art. 14f lid 1 Sr). Maar toezicht wordt altijd opgelegd voor de duur van minimaal één jaar¹⁰.

De definitie van toezicht is: de controle op het nakomen van bijzondere voorwaarden, het signaleren van dreigende overtreding, en het stimuleren en motiveren van de cliënt om zich aan de bijzondere voorwaarden te houden¹¹. Uit deze definitie blijkt dat toezicht bestaat uit twee belangrijke elementen. In de eerste plaats **begeleidt** de toezichthouder de cliënt op zijn weg terug naar de samenleving¹². Dit onderzoek heeft betrekking op de controle van de bijzondere voorwaarden en daarom zal er verder geen aandacht besteed worden aan de begeleiding tijdens het toezicht.

In de tweede plaats **controleert** de reclassering of de cliënt zich aan de algemene en bijzondere voorwaarden houdt die zijn opgelegd door de instantie die het toezicht heeft opgelegd¹³. De algemene voorwaarde houdt in dat de cliënt, gedurende zijn proeftijd, niet opnieuw een strafbaar feit pleegt. De bijzondere voorwaarde is het 'reclasseringstoezicht'. Dat blijkt uit de volgende tekst uit een vonnis:

“Met als bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde zich gedurende de proeftijd zal gedragen naar de voorschriften hem te geven door of namens Reclassering Nederland”.

De *voorschriften* die de reclassering aan de cliënt kan geven houden aanwijzingen en afspraken in. Het verschil tussen een aanwijzing en een afspraak is dat een aanwijzing wordt opgelegd aan de cliënt en de afspraken in overeenstemming met de cliënt worden gemaakt¹⁴. Het niet nakomen van een aanwijzing heeft grotere gevolgen dan het niet nakomen van een afspraak¹⁵. Een afspraak wordt meestal gemaakt zodat er gevolg kan worden gegeven aan de aanwijzing en/of bijzondere voorwaarde(n)¹⁶. Een voorbeeld van een aanwijzing is bijvoorbeeld dat de cliënt geen contact mag zoeken met zijn ex-vriendin. Wanneer de cliënt deze aanwijzing niet opvolgt dan kan de toezichthouder de teugels strakker aanhalen en bijvoorbeeld een waarschuwing geven¹⁷. Een afspraak kan bijvoorbeeld zijn om telefonisch contact te hebben op een bepaald tijdstip. Dit tijdstip wordt in

¹⁰ Reclassering Nederland, *Handboek Reclassering versie 5*, Utrecht: Reclassering Nederland 2003.

¹¹ Definitie toezicht van Reclassering Nederland.

¹² J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 4-5.

¹³ J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 4-5.

¹⁴ J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 25-26.

¹⁵ A. Menger, L. Krechtig, *Het delict als maatstaf. Methodiek voor werken in gedwongen kader*, Amsterdam: SWP Uitgeverij/Reclassering Nederland 2006, p. 76.

¹⁶ J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 25-26.

¹⁷ A. Menger, L. Krechtig, *Het delict als maatstaf. Methodiek voor werken in gedwongen kader*, Amsterdam: SWP Uitgeverij/Reclassering Nederland 2006, p. 76.

overeenstemming met de cliënt gemaakt. Er vindt overleg plaats. De gevolgen van het niet nakomen van afspraken en aanwijzingen worden in paragraaf 2.1.1 besproken.

Aan de bijzondere voorwaarde, reclasseringstoezicht, kan een extra invulling worden gegeven, een meer specifieke bijzondere voorwaarde, zoals een ambulante behandeling. Indien er een extra bijzondere voorwaarde wordt opgelegd zal dit er zo uit kunnen zien in een vonnis:

“Met als bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde zich gedurende de proeftijd zal gedragen naar de voorschriften hem te geven door of namens de Reclassering Nederland, ook als dat inhoudt dat hij zich ambulant laat behandelen in de psychiatrische kliniek...”

Toezicht vindt plaats in een gedwongen kader. Dit houdt in dat een toezicht wordt opgelegd en dus niet vrijwillig tot stand komt en dat een (zwaardere) sanctie dreigt als de cliënt zich niet aan de door de rechter of andere bevoegde instantie opgelegde voorwaarde houdt¹⁸. De cliënt kan bijvoorbeeld alsnog in detentie worden geplaatst. De reclassering heeft hierin een adviserende rol. De rechter beslist uiteindelijk over de maatregelen die getroffen worden als een voorwaarde wordt overtreden (art.14g Sr).

Zoals eerder is vermeld is de controle van de algemene voorwaarde en bijzondere voorwaarde(n) een onderdeel van toezicht. Maar daarnaast controleert de reclassering ook of de cliënt de aanwijzingen van de reclassering opvolgt en de afspraken nakomt. Dit onderzoek heeft betrekking op de controle van de bijzondere voorwaarde(n). Daarom zal aan de controle van de aanwijzingen en afspraken geen aandacht worden besteed.

2.1.1 Toezicht in de praktijk

Zoals in paragraaf 2.1 is besproken, controleert de toezichthouder of de cliënt zich aan de algemene en bijzondere voorwaarde(n) houdt en of de cliënt de aanwijzingen opvolgt en afspraken nakomt. Daarnaast verleent de toezichthouder de cliënt hulp en steun bij het naleven van de voorwaarden. In het hiernavolgende wordt geschetst hoe toezicht in de praktijk wordt vormgegeven.

Wanneer een toezicht binnenkomt bij de reclassering controleert de toezichthouder of er eerder een RISC is afgenomen. RISC is de basis voor de verdere invulling van een toezicht. RISC, wat staat voor Recidive Inschattingen Schalen, is een diagnostisch instrument dat duidelijk maakt in welke mate er sprake is van risico op recidive, welke factoren de kans op recidive vergroten én welke interventies nodig zijn om deze kans te verkleinen¹⁹. Een RISC kan al afgenomen zijn door de collega's die destijds aan het bevoegd gezag een adviesrapport hebben uitgebracht waarin de problematiek van de dader/verdachte in kaart wordt gebracht. In dit rapport wordt tevens ingegaan op risico's die met de problematiek gepaard gaan en de mogelijkheden om de risico's te verkleinen²⁰. Door middel van het instrument RISC en het professioneel oordeel van de toezichthouder wordt de contactfrequentie, die tijdens het toezicht zal worden toegepast, bepaald. Hoe hoger het recidiverisico en de kans op (ernstige) schade, hoe intensiever het toezicht. In bijlage 1 is meer informatie opgenomen over het instrument RISC. Elk toezicht krijgt de status laag, midden of hoog op basis van de RISC-score en het professioneel oordeel van de toezichthouder²¹. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen waarin wordt aangegeven wat de contactfrequentie en toezichtintensiteit is bij een lage, midden en hoge RISC-score is.

¹⁸ J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007 p. 4.

¹⁹ Reclassering Nederland, Factsheet RISC, Utrecht: Januari 2007.

²⁰ Intranet Reclassering Nederland, *Diagnose & Advies: Algemeen*, geraadpleegd op 20 oktober 2008.

²¹ Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch, *Toezicht werkwijze 's-Hertogenbosch*, versie 5, 2008. p. 3.

Nadat een RISC is afgenomen (tijdens een adviestraject of daarna), stelt de toezichthouder een plan van aanpak op²². Een voorbeeld van een plan van aanpak is opgenomen in bijlage 3. In het plan van aanpak wordt ook een toezichtovereenkomst opgenomen. In de toezichtovereenkomst komen de volgende zaken aan de orde:

- de bijzondere voorwaarden die in het vonnis zijn geformuleerd;
- verplichtingen van de cliënt. Deze verplichting bestaat minimaal uit het voldoen aan de voorwaarden en het nakomen van de aanwijzingen en afspraken;
- op welke specifieke doelen het toezicht is gericht zodat de cliënt zich aan de (bijzondere) voorwaarden houdt en de kans op recidive wordt verminderd;
- de middelen die worden ingezet om de doelen te bereiken;
- wie er wat doet tijdens het toezicht;
- het tijdpad;
- de contactfrequentie;
- aanwijzingen: hierin worden specifieke regels opgenomen waar de cliënt zich aan moet houden. De aanwijzingen houden verband met het delictgedrag.

In bijlage 4 is een voorbeeld van een toezichtovereenkomst opgenomen. De toezichtovereenkomst wordt ondertekend door de toezichthouder en de cliënt. Daarnaast wordt ook een 'verklaring van geen bezwaar' opgesteld. In deze verklaring wordt opgenomen met wie de toezichthouder, gedurende het toezicht, contact mag opnemen. Dit kan bijvoorbeeld een familielid of de advocaat van de cliënt zijn. De verklaring van geen bezwaar wordt ook door de cliënt ondertekend. Vanaf dat moment mag de toezichthouder contact opnemen met personen die zijn opgenomen in de verklaring van geen bezwaar²³. Indien de cliënt weigert de documenten te ondertekenen kan het toezicht worden teruggestuurd naar het OM. Het OM beslist over de verdere strafafdoening.

Gedurende het toezicht vinden, afhankelijk van de RISC-score en het professioneel oordeel van de toezichthouder, wekelijks of tweewekelijks face-to-face gesprekken plaats met de cliënt. Tijdens deze gesprekken vindt er controle op de voorwaarden en aanwijzingen plaats. Deze controle kan tevens buiten de gesprekken met de cliënt plaatsvinden bijvoorbeeld door een huisbezoek of contact met de omgeving van de cliënt. De controle kan door middel van verschillende controlemiddelen worden uitgevoerd. De controlemiddelen die de reclassering tijdens het toezicht kan inzetten worden in hoofdstuk drie besproken.

Overtreding van de voorwaarden

Wanneer blijkt dat de cliënt zich niet aan de bijzondere voorwaarde(n), aanwijzingen of afspraken houdt, kan de toezichthouder de volgende maatregelen nemen²⁴:

- de cliënt aanspreken op zijn gedrag en de overtreding gebruiken als leermoment;
- de cliënt berispen en aangeven dat bij herhaling een officiële waarschuwing volgt of een advies voor een officiële waarschuwing;
- de cliënt een officiële waarschuwing geven, of daartoe adviseren. Dit gebeurt schriftelijk aan de cliënt. In het dossier van de cliënt wordt de waarschuwing genoteerd en de rede van het geven van een waarschuwing. Daarnaast wordt tevens de reactie van de cliënt op de waarschuwing genoteerd. Een officiële waarschuwing wordt in beginsel maar één keer gegeven. Wanneer na de waarschuwing de cliënt nog een keer onbehoorlijk gedrag vertoont wordt het toezicht teruggestuurd naar het OM;
- er vindt overleg plaats met de vertegenwoordiger van het bevoegd gezag of over noodzakelijke reacties op het gedrag van de veroordeelde;
- het bevoegd gezag wordt schriftelijk geïnformeerd over de situatie en de toezichthouder kan een voorstel doen over mogelijk te ondernemen stappen, bijvoorbeeld het terugzenden van het toezicht naar het OM.

²² Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch, *Toezicht werkwijze 's-Hertogenbosch*, versie 5, 2008. p. 4.

²³ Reclassering Nederland, *Handboek Reclassering versie 5*, Utrecht: Reclassering Nederland 2003.

²⁴ Reclassering Nederland, *Handboek Reclassering versie 5*, Utrecht: Reclassering Nederland 2003.

Buiten deze mogelijkheden kan de toezichthouder ook overleg plegen met het bevoegd gezag dat het toezicht heeft opgelegd. Binnen de reclassering vindt er, voordat maatregelen worden genomen, overleg plaats met collega's. De casus van de toezichthouder kan bijvoorbeeld besproken worden in een casuïstiekoverleg²⁵. Toezichthouders kunnen onderling ook overleg plegen over de casus. Soms kan het ook nodig zijn om de casus met een andere instantie te bespreken, bijvoorbeeld met de GGD. Daarnaast kan de toezichthouder er ook voor kiezen om de casus met de werkbegeleider of unitmanager te bespreken²⁶.

Tussenevaluatie

Elk toezicht wordt om het half jaar geëvalueerd en besproken. Tijdens een toezichtevaluatie wordt onder andere bekeken welke middelen zijn ingezet om de doelen te bereiken en welke resultaten er zijn geboekt²⁷. Tevens kan overwogen worden om opnieuw een RISc af te nemen. In bijlage 5 is een voorbeeld van een toezichtevaluatie opgenomen. De toezichtevaluaties worden besproken in de casuïstiek en/of individueel met de werkbegeleider. Naar aanleiding van de toezichtevaluatie kan eventueel het plan van aanpak worden bijgesteld²⁸.

Eindevaluatie

Na elk toezicht wordt een eindevaluatie gemaakt. Bij de eindevaluatie komen dezelfde zaken aan bod als bij de tussentijdse evaluatie. Het verschil is dat er een definitieve stand van zaken wordt gegeven die eventueel vergezeld gaat met een advies aan het OM of de directeur van de DJI. Het afloopbericht, waarmee het toezicht eindigt, wordt schriftelijk aangeleverd en besproken met de werkbegeleider. Daarna wordt het afloopbericht naar het OM gezonden²⁹.

Voortijdig beëindigen toezicht

Wanneer een cliënt herhaaldelijk zijn afspraken niet nakomt, aanwijzingen niet opvolgt en de voorwaarden niet naleeft kan besloten worden om het toezicht voortijdig te beëindigen. De (het restant van de) gevangenisstraf of maatregel kan alsnog ten uitvoer worden gelegd. De reclassering adviseert de rechter hierover. Uiteindelijk beslist de rechter of de cliënt zijn (gedeelte van) gevangenisstraf of (gedeelte van) maatregel nog moet uitzitten (art. 14g Sr).

2.1.2 Toezichtvarianten

Op het toezicht dat de reclassering uitoefent is algemene wet- en regelgeving van toepassing. Deze wordt besproken in paragraaf 2.2. Maar omdat er in de praktijk verschillende toezichtvarianten zijn kan per toezichtvariant specifieke regelgeving van toepassing zijn. Hieronder volgt een lijst met de verschillende toezichtvarianten³⁰:

- **Voorwaardelijk sepot**

Het voorwaardelijk sepot is geregeld in de artikelen 167 lid 2, 243 en 244 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering (Sv). De Officier van Justitie kan onder voorwaarden afzien van vervolging van een persoon. Dit kan hij doen als hij vervolging niet wenselijk acht. Bij een voorwaardelijk sepot wordt iemand niet vervolgd mits hij zich aan de voorwaarden houdt. Onder voorwaarden wordt altijd de algemene voorwaarde verstaan maar kan daarnaast ook de bijzondere voorwaarde 'reclasseringstoezicht' inhouden. Aan het reclasseringstoezicht kan nog een specifieke bijzondere voorwaarde worden verbonden zoals een contactverbod of alcoholverbod.

²⁵ Periodiek collegiaal overleg waarbij de toezichten worden geëvalueerd.

²⁶ Reclassering Nederland, *Handboek Reclassering versie 5*, Utrecht: Reclassering Nederland 2003.

²⁷ Reclassering Nederland, *Handboek Reclassering versie 5*, Utrecht: Reclassering Nederland 2003.

²⁸ Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch, *Toezicht werkwijze 's-Hertogenbosch*, versie 5, 2008. p. 5

²⁹ Reclassering Nederland, *Handboek Reclassering versie 5*, Utrecht: Reclassering Nederland 2003.

³⁰ Informatie bij de toezichtvarianten is afkomstig uit het Handboek Reclassering versie 5, 2003.

- *Voorwaarden transactie*
De transactie is geregeld in artikel 74 Sr. In lid 2 van dit artikel staan de voorwaarden die aan een transactie kunnen worden verbonden. De reclassering houdt toezicht op het naleven van de voorwaarden.
- *Voorwaarden gratieverlening*
Voorwaarden gratieverlening is geregeld in artikel 13 van de Gratiwet juncto (jo) 558 Sv. Gratie houdt in dat de sanctie verlicht of opgeheven kan worden. Iemand die bijvoorbeeld erg oud en ziek is kan om gratie verzoeken zodat hij zijn laatste tijd kan doorbrengen met zijn dierbaren. Als er voorwaarden aan de gratieverlening zijn gekoppeld worden deze door de toezichthouder gecontroleerd.
- *Voorwaardelijke schorsing preventieve hechtenis*
De voorwaardelijke schorsing preventieve hechtenis is geregeld in artikel 80 Sv. Schorsing preventieve hechtenis houdt in dat de preventieve (voorlopige) hechtenis wordt opgeheven. Ook hieraan kunnen voorwaarden worden verbonden. Op deze voorwaarden houdt de reclassering toezicht. Bij de toezichtvariant voorwaardelijke schorsing preventieve hechtenis wordt gesproken over 'verdachte' in plaats van 'dader' omdat de 'verdachte' nog niet is veroordeeld voor het strafbare feit. Het strafrechtelijk onderzoek loopt nog.
- *Voorwaardelijke veroordeling*
De voorwaardelijke veroordeling is geregeld in artikel 14a Sr. Als een voorwaardelijke straf wordt opgelegd wordt er altijd de algemene voorwaarde aan gekoppeld. Daarnaast kunnen aan een voorwaardelijke veroordeling bijzondere voorwaarden worden gekoppeld. Bij een voorwaardelijke veroordeling hoeft iemand zijn gevangenisstraf (of een gedeelte daarvan) niet uit te zitten mits hij zich aan de voorwaarden houdt. Op het naleven van de voorwaarden houdt de reclassering toezicht.
- *Maatregel TBS³¹ met verpleging/proefverlof*
TBS met verpleging is geregeld in artikel 37a Sr. Het proefverlof is geregeld in artikel 51 Beginselenwet Verpleging Terbeschikkinggestelden (BvT) jo 53-61 Reglement Verpleging Terbeschikkinggestelden. Iemand die de maatregel TBS opgelegd heeft gekregen moet voorbereid worden op zijn terugkeer naar de maatschappij. Deze voorbereiding vindt plaats door middel van proefverloven. Door een cliënt op proefverlof te laten gaan kan hij geleidelijk wennen aan zijn terugkeer naar de maatschappij. Aan proefverlof is altijd de algemene voorwaarden verbonden en daarnaast kunnen er specifieke bijzondere voorwaarden aan verbonden worden. Op het naleven van de voorwaarden houdt de reclassering toezicht.
- *Maatregel TBS voorwaardelijk einde dwangverpleging*
Deze toezichtvariant is geregeld in artikel 38g Sr. De maatregel TBS kan voorwaardelijk worden beëindigd. Bij verlening van de TBS maatregel kan op vordering van het OM of op verzoek van de tbs'er de maatregel TBS voorwaardelijk worden beëindigd. Aan het voorwaardelijk beëindigen van de maatregel TBS zijn voorwaarden verbonden. De reclassering houdt toezicht op de naleving van de voorwaarden.
- *Maatregel TBS met voorwaarden (ambulant)*
TBS met voorwaarden is geregeld in artikel 38 Sr. De voorwaarden die aan TBS met voorwaarden gesteld kunnen worden staan in artikel 38a Sr. Iemand die veroordeeld

³¹ Terbeschikkingstelling. TBS kan worden opgelegd aan iemand die tijdens het plegen van het strafbare feit lijdt aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens. TBS kan alleen opgelegd worden als op het begane strafbare feit een misdrijf betreft waarop een gevangenisstraf van vier of meer jaar is gesteld (art. 37a Sr).

wordt tot TBS met voorwaarden wordt niet onderworpen aan dwangverpleging en hoeft niet in een kliniek opgenomen te worden. De cliënt (tbs'er) moet zich wel aan bepaalde voorwaarden houden. Een van die voorwaarde is altijd de algemene voorwaarde, dat de tbs'er niet opnieuw een strafbaar feit pleegt. Daarnaast kunnen er bijzondere voorwaarden aan verbonden worden. Deze voorwaarden kunnen gericht zijn op het gedrag van de tbs'er. Op het naleven van de voorwaarden houdt de reclassering toezicht (art. 38a lid 3 Sr).

- *Elektronisch Toezicht (ET)*

Elektronisch Toezicht is opgenomen in artikel 1 onder w van de Penitentiare beginselenwet (Pbw). Elektronisch Toezicht kan als extra maatregel door de rechter worden opgelegd bij een strafdreiging van zes tot twaalf maanden. De cliënt krijgt een enkelband om, in het huis van de cliënt wordt een kastje geplaatst dat in verbinding staat met een alarmcentrale. Bij Elektronisch Toezicht wordt een dagprogramma opgesteld waar de cliënt zich aan moet houden. De reclassering houdt hier toezicht op. In bijlage 6 is extra informatie opgenomen over Elektronisch Toezicht.

- *Penitentiair Programma zonder ET*

In artikel 4 van de Pbw is het Penitentiair Programma geregeld. Iemand die een gevangenisstraf opgelegd heeft gekregen die langer dan zes maanden is en waarvan hij al ten minste de helft heeft uitgezeten, komt in aanmerking voor het Penitentiair Programma. Een deelnemer aan het Penitentiair Programma volgt minstens 26 uur per week een vooraf vastgesteld programma (art. 5 Penitentiare maatregel (Pm)). De reclassering houdt toezicht op de naleving van dit programma.

- *Penitentiair Programma met ET*

In artikel 4 lid 1 Pbw is geregeld dat een deelnemer aan het penitentiare programma onder elektronisch toezicht kan worden gesteld. Daarnaast is in artikel 7a Pm geregeld dat een deelnemer aan het Penitentiair Programma altijd het eerste derde deel van de totale duur van het programma onder Elektronisch Toezicht staat. Een deelnemer van het Penitentiair Programma staat dus altijd tijdelijk onder Elektronisch Toezicht.

- *OM-Afdoening (sinds 1 februari 2008)*

Sinds 1 februari 2008 is de wet OM-afdoening in werking getreden. Vanaf die datum kan de Officier van Justitie zonder tussenkomst van de rechter een straf opleggen. Dit wordt een strafbeschikking genoemd. De wet OM-Afdoening is alleen van toepassing op delicten waar maximaal zes jaar gevangenisstraf op staat³². Aan de strafbeschikking kunnen voorwaarden worden gekoppeld. Op de naleving van de voorwaarden houdt de reclassering toezicht. De wet OM-afdoening wordt gefaseerd ingevoerd. In de arrondissementen Amsterdam en 's-Hertogenbosch start het OM met het invoeren van de nieuwe wet. In deze arrondissementen wordt er gestart met de strafbeschikking rijden onder invloed³³.

- *Voorwaardelijke invrijheidstelling (sinds 1 juli 2008)*

De voorwaardelijke invrijheidstelling is geregeld in artikel 15a Sr. Aan de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt altijd de algemene voorwaarde verbonden. Daarnaast kunnen aan de voorwaardelijke invrijheidstelling ook bijzondere voorwaarden worden verbonden. Op het naleven van de algemene en eventueel bijzondere voorwaarden houdt de reclassering toezicht. De voorwaardelijke invrijheidstelling is in de plaats van de vervroegde invrijheidstelling gekomen. Voorheen kwam iemand na het uitzitten van twee

³² Ministerie van Justitie, *Wet OM-Afdoening*,
<http://www.justitie.nl/onderwerpen/straf_en_boete/womad/> geraadpleegd op 6 oktober 2008.

³³ Ministerie van Justitie, *Wet OM-Afdoening*,
<http://www.justitie.nl/onderwerpen/straf_en_boete/womad/> geraadpleegd op 6 oktober 2008.

derde van zijn straf, bij goed gedrag, in vrijheid. Wanneer iemand opnieuw een delict pleegde kon de invrijheidstelling niet worden ingetrokken. Sinds de inwerkingtreding van de wet voorwaardelijke invrijheidstelling is dit wel mogelijk. Wanneer iemand gedurende zijn proeftijd opnieuw een delict pleegt kan de invrijheidstelling worden ingetrokken en kan het restant van de straf alsnog ten uitvoer worden gelegd³⁴.

2.2 Het wettelijk kader van reclasseringstoezicht

In deze paragraaf wordt wet- en regelgeving omtrent toezicht behandeld. Toezicht maakt inbreuk op een aantal rechten en vrijheden van de cliënt. In deze paragraaf worden deze rechten en vrijheden besproken, maar ook op grond waarvan de rechten en vrijheden beperkt mogen worden. Daarnaast wordt besproken waar toezicht in de wet is geregeld, aan welke regels toezichthouders zijn gebonden en wie er bevoegd is om dergelijke inbreuken te maken.

2.2.1 Rechten en fundamentele vrijheden

Toezicht vindt plaats in gedwongen kader. Dit houdt in dat toezicht niet vrijwillig tot stand komt. De cliënt heeft echter een keuze, hij hoeft niet mee te werken aan een toezicht maar dan dreigt een zwaardere straf zoals de ten uitvoerlegging van de gevangenisstraf. Toezicht wordt opgelegd, door een bevoegd gezag, in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel. Door de algemene voorwaarde de bijzondere voorwaarde(n), aanwijzingen en afspraken die aan het toezicht zijn gekoppeld, wordt de handelings- en bewegingsvrijheid van een cliënt beperkt. Er wordt inbreuk gemaakt op de rechten en vrijheden van een cliënt. De grondwet van Nederland regelt een aantal belangrijke rechten en fundamentele vrijheden van personen. In het kader van toezicht zijn vooral artikel 10, 11 en 12 van de Grondwet (Gw) van belang.

Artikel 10

- 1. Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.*
- 2. De wet stelt regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met het vastleggen en verstrekken van persoonsgegevens.*
- 3. De wet stelt regels inzake de aanspraken van personen op kennisneming van over hen vastgelegde gegevens en van het gebruik dat daarvan wordt gemaakt, alsmede op verbetering van zodanige gegevens.*

Artikel 11

Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam.

Artikel 12

- 1. Het binnentreden in een woning zonder toestemming van de bewoner is alleen geoorloofd in de gevallen bij of krachtens de wet bepaald, door hen die daartoe bij of krachtens de wet zijn aangewezen.*
- 2. Voor het binnentreden overeenkomstig het eerste lid zijn voorafgaande legitimatie en mededeling van het doel van het binnentreden vereist, behoudens bij de wet gestelde uitzonderingen.*
- 3. Aan de bewoner wordt zo spoedig mogelijk een schriftelijk verslag van het binnentreden verstrekt. Indien het binnentreden in het belang van de nationale veiligheid of dat van de strafvordering heeft plaatsgevonden, kan volgens bij de wet te stellen regels de verstrekking van het verslag worden uitgesteld. In de bij de wet te bepalen gevallen kan de verstrekking*

³⁴ Ministerie van Justitie, *Wet Voorwaardelijke invrijheidstelling*,
<<http://www.justitie.nl/onderwerpen/straf%5Fen%5Fboete/Wet%2Dvoorwaardelijke%2Dinvrijheidstelling/>>
geraadpleegd op 6 oktober 2008.

achterwege worden gelaten, indien het belang van de nationale veiligheid zich tegen verstrekking blijvend verzet.

Uit de artikelen blijkt dat iemand rechten en vrijheden heeft maar dat deze door de wet beperkt kunnen worden. Uit de volgende onderdelen van de wettekst van artikel 10,11 en 12 “...bij of krachtens de wet te stellen beperkingen..., “...bij of krachtens de wet bepaald”...” blijkt dat een inbreuk of beperking slechts geoorloofd is als dit uit de wet voortvloeit. De beperking of inbreuk die wordt gemaakt, moet op grond van een wet in formele zin geoorloofd zijn. Een wet in formele zin is een wet gemaakt door de regering (Koningin en de ministers) en de Staten-Generaal (Eerste Kamer en Tweede Kamer)³⁵.

Doordat een persoon onder toezicht staat, wordt er inbreuk gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van een persoon (art. 10 lid 1 Gw). Iemand die onder toezicht staat, is namelijk niet meer vrij om te gaan en staan waar hij wil. Een cliënt moet zich namelijk aan de aanwijzingen die hij van de reclassering krijgt, houden en moet de voorwaarden die door het bevoegd gezag zijn opgelegd, naleven. Daarnaast kan er inbreuk worden gemaakt op de onaantastbaarheid van het lichaam (art. 11 Gw), bijvoorbeeld door een urinecontrole die wordt uitgevoerd tijdens het toezicht. Deze kan worden uitgevoerd wanneer als bijzondere voorwaarde een drugsverbod is opgelegd. Tevens kan bij een persoon die onder toezicht staat inbreuk worden gemaakt op artikel 12 Gw, omdat een toezichthouder bij de controle van de voorwaarden huisbezoeken mag afleggen.

Artikel 8 lid 2 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten en fundamentele vrijheden van de mens (EVRM) bevat beperkingen die aan een recht of vrijheid mogen gesteld. Zo mag een recht of vrijheid bijvoorbeeld worden beperkt als:

- dat in het belang van de nationale veiligheid is;
- dat in het belang van de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land is;
- dat ter voorkoming van wanordelijkheden en strafbare feiten is;
- dat ter bescherming van de gezondheid of goede zeden is;
- dat ter bescherming van de rechten en vrijheden van anderen is.

Deze beperkingen mogen alleen op grond van een wet in formele zin worden gemaakt. De beperking moet op grond van een wet in formele zin gerechtvaardigd zijn. De beperking moet dus in de wet staan. Bijvoorbeeld artikel 289 Sr, iemand die een moord heeft gepleegd mag wegens dat feit van zijn vrijheid worden beroofd. Dit mag omdat de dader een strafbaar feit heeft gepleegd en de wet zegt dat vanwege dat feit iemand van zijn vrijheid mag worden beroofd. Hierdoor wordt er inbreuk gemaakt op artikel 10 Gw, maar omdat de beperking (art. 289 Sr) uit de wet voortvloeit, is de beperking gerechtvaardigd.

In het kader van een toezicht is een beperking of inbreuk mogelijk op grond van het belang van de nationale veiligheid, het belang van de openbare veiligheid, ter voorkoming van wanordelijkheden en strafbare feiten en ter bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. De beperking is op grond van de nationale en openbare veiligheid gerechtvaardigd omdat iemand die een strafbaar feit pleegt een gevaar voor de veiligheid van de samenleving kan zijn. Daarnaast kan het plegen van een strafbaar feit zorgen voor wanordelijkheden en dus is het toezicht op grond daarvan ook gerechtvaardigd. Tevens is het toezicht gericht op het voorkomen van andere strafbare feiten. Dus op grond daarvan is de beperking ook gerechtvaardigd. Ook kunnen door middel van het uitoefenen van toezicht de rechten en vrijheden van anderen beschermd worden. Doordat de cliënt onder toezicht staat is deze minder snel in staat om andere personen schade te berokkenen. Op grond daarvan maakt toezicht rechtvaardig inbreuk op rechten en fundamentele vrijheden.

³⁵ Parlement & Politiek, *Wetgeving*,
<<http://www.parlement.com/9291000/modules/fzygdm5>> geraadpleegd op 20 oktober 2008

2.2.2 Beginsel van minimale beperking en de proportionaliteitseis

Naast het feit dat de wet beperkingen stelt aan rechten en vrijheden, is het van belang dat, wanneer inbreuk wordt gemaakt of beperkingen worden gesteld, het beginsel van minimale beperking in acht wordt genomen. Het beginsel van minimale beperking houdt in dat het toezicht alleen mag worden uitgeoefend voor zover dit nodig is voor de tenuitvoerlegging van de sanctie of maatregel en dat het toezicht moet zijn gebaseerd op minimale beperking³⁶. Er mogen niet meer beperkingen worden gesteld dan nodig. In artikel 74 van de European rules on community sanctions en measures van de Raad van Europa is het beginsel van minimale beperking ook met zoveel woorden opgenomen voor het toezicht³⁷. Artikel 74 luidt: het toezicht mag slechts worden uitgeoefend in zoverre dat noodzakelijk is voor de tenuitvoerlegging van de sanctie of maatregel en het toezicht dient te zijn gebaseerd op het beginsel van minimaal ingrijpen³⁸. Hiermee wordt bedoeld dat de rechten en vrijheden van een cliënt alleen mogen worden beperkt als dit noodzakelijk is voor het doel van de straf of maatregel. In dit kader is tevens de proportionaliteitseis van belang. Deze houdt in dat het middel of de bevoegdheid dat wordt ingezet in verhouding moet staan tot het doel dat bereikt dient te worden³⁹. Een voorbeeld: indien het doel is om te controleren of iemand zich aan een drugsverbod houdt kan het nodig zijn om een urinecontrole uit te voeren. Op die manier kan de controle op de naleving van het verbod plaats vinden. Het middel (urinecontrole) is dus nodig om het doel (controle drugsverbod) te bereiken en daardoor is voldaan aan de proportionaliteitseis.

De proportionaliteitseis en het beginsel van minimale beperking zijn ook van toepassing bij het uitoefenen van toezicht. Bij het toepassen van een controlemiddel tijdens de controle van de bijzondere voorwaarde(n) dient steeds bekeken te worden of het inzetten van het controlemiddel daadwerkelijk nodig is en of het in verhouding staat met het doel dat bereikt dient te worden. Per geval dient dus bekeken te worden welke controlemiddelen ingezet kunnen worden om het doel te bereiken. Daarnaast dient voor het controlemiddel gekozen te worden dat het minst inbreuk maakt op de rechten en fundamentele vrijheden van een cliënt, hierbij geldt dus het beginsel van minimale beperking. De intensiteit van het toezicht en dus de keus voor het controlemiddel hangt nauw samen met het recidiverisico en de kans op (ernstige) schade bij recidive.

2.2.3 Toezicht in de wet

In het wetboek van strafrecht staat dat het OM verantwoordelijk is voor het toezicht op de naleving van de voorwaarden. Het OM heeft deze taak overgedragen aan de reclassering. Het OM blijft eindverantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht. In lid 2 van artikel 14d Sr staat dat bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) de rechter een reclasseringsinstelling dan wel bijzondere reclasseringsambtenaar de opdracht kan geven om een cliënt hulp en steun te verlenen bij de naleving van de voorwaarden. Een AMvB is een regeling gemaakt door de Regering en werkt wettelijke regels nader uit⁴⁰. Met de AMvB wordt in dit geval de Reclasseringsregeling 1995 bedoeld.

In de Reclasseringsregeling 1995 zijn onder andere de volgende zaken vastgelegd:

- wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van reclasseringswerkzaamheden;
- wie reclasseringswerkzaamheden kunnen verrichten;
- wat de reclasseringswerkzaamheden zijn;

³⁶ J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 18.

³⁷ J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 18.

³⁸ J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 18.

³⁹ J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 46-47.

⁴⁰ Eerste Kamer der Staten-Generaal, *Algemene Maatregel van Bestuur*, <http://www.eerstekamer.nl/begrip/algemene_maatregel_van_bestuur> geraadpleegd op 8 december 2008.

- hoe de subsidie van de reclassering is geregeld;
- wat de klachtenregeling inhoudt.

Hoofdstuk zes van de Reclasseringsregeling 1995 gaat over toezicht. Artikel 36 van de Reclasseringsregeling 1995 heeft in feite het beginsel van minimale beperking in zich opgenomen:

“De toezichthouders maken van hun bevoegdheden slechts gebruik voor zover dat redelijkerwijs voor de vervulling van hun taak nodig is.”

Naast de Reclasseringsregeling 1995 is er ook de Uitvoeringsregeling Reclassering 2005 (ook een AMvB). Hierin is onder andere bepaald wie als reclasseringswerker kan worden aangewezen en op welke manier een reclasseringswerker beëdigd dient te worden.

Naast wet- en regelgeving hanteert de reclassering zelf ook regels voor het uitoefenen van toezicht. In het handboek van de reclassering is een onderdeel aan toezicht gewijd. Hierin is onder andere opgenomen wat toezicht is, wat de doelstelling van toezicht is, welke toezichtvarianten er zijn, wat de gevolgen kunnen zijn voor een cliënt die zich niet aan de afspraken/aanwijzingen en voorwaarden houdt, welke wet- en regelgeving betrekking heeft op toezicht en hoe de voortgang geregistreerd dient te worden. Het handboek van de reclassering kan via intranet van de reclassering geraadpleegd worden.

Op dit moment zijn binnen de reclassering belangrijke ontwikkelingen gaande, onder andere bij de invulling van toezicht. Deze wordt aangepast aan de laatste wetenschappelijke ontwikkelingen, dit doen zij in het kader van Redesign Toezicht. Binnen Redesign Toezicht zijn protocollen opgesteld waarin is opgenomen hoe er binnen een toezicht gewerkt dient te worden. Omdat Redesign Toezicht nog onder constructie is wordt er gewerkt met een tussenvarianten toezicht waarin de ontwikkelingen rondom Redesign Toezicht zijn opgenomen en waaraan regionaal invulling is gegeven.

2.2.4 Wie mag inbreuk maken op rechten en fundamentele vrijheden?

Zoals uit paragraaf 2.2.1 is gebleken maakt toezicht inbreuk op rechten en vrijheden van een cliënt. In deze paragraaf komt aan bod wie er bevoegd is om dergelijke inbreuken te maken.

De opdrachtgever van een toezicht kan de rechter, Officier van Justitie en directeur van de DJI zijn. Daarnaast kan een toezicht bij Koninklijk besluit worden opgelegd. De opdrachtgever bepaalt het kader waarbinnen het toezicht wordt uitgeoefend. Daarnaast blijkt uit artikel 14d Sr dat de rechter een reclasseringsinstelling of reclasseringsmedewerker kan aanwijzen die de cliënt bij de naleving van de voorwaarden (algemene en bijzondere) hulp en steun verleent. Hieruit blijkt dat het de taak van de reclasseringsinstelling of reclasseringsmedewerker is om erop toe te zien dat de voorwaarden, die aan een toezicht worden gekoppeld, worden nageleefd.

Onder een reclasseringsinstelling wordt volgens artikel 4 lid 1 de Reclasseringsregeling 1995 verstaan:

“Instellingen die zich blijken hun statuten of reglementen ten doel of mede ten doel stellen, op bijzondere wijze of ten behoeve van een of meer bijzondere categorieën van personen, reclasseringswerkzaamheden te verrichten en die daartoe door Onze Minister zijn erkend als reclasseringsinstelling”.

In Nederland zijn er drie organisaties die als reclasseringsinstelling mogen worden aangemerkt. Stichting Verslavingsreclassering GGZ Nederland is een reclasseringsinstelling die als doelgroep ‘verslaafden’ heeft. Het Leger des Heils heeft als doelgroep dak- en thuislozen en Reclassering Nederland heeft alle overige daders/verdachten als doelgroep. Omdat het onderzoek betrekking heeft op Reclassering Nederland zal op het toezicht dat wordt uitgeoefend door verslavingsreclasserings- GGZ

Nederland en het Leger des Heils niet verder worden ingegaan. Artikel 2 van de Uitvoeringsregeling Reclassering 2005 regelt wie reclasseringsmedewerker mogen zijn. Het beperken van de rechten en vrijheden van een dader/verdachte kan dus, in opdracht van een bevoegde instantie, gedaan worden door een reclasseringsmedewerker. Het vonnis/de beschikking/Koninklijk Besluit is daarbij het uitgangspunt. Het vonnis/de beschikking/Koninklijk Besluit bepaalt namelijk de voorwaarden waaraan een dader zich dient te houden. Daarnaast kan de toezichthouder de cliënt aanwijzingen geven en afspraken maken waaraan de cliënt zich moet houden.

2.2.5 Bevoegdheden van de toezichthouders

Zoals uit de vorige paragraaf blijkt is een reclasseringsinstelling die de opdracht van het bevoegd gezag heeft gekregen om toezicht uit te oefenen, bevoegd om inbreuk te maken op rechten en fundamentele vrijheden van de cliënt. In deze paragraaf wordt behandeld binnen welk kader toezichthouders bevoegd zijn om inbreuken te maken op rechten en vrijheden van de cliënt.

Het kader waarbinnen toezichthouders werken wordt bepaald door de algemene voorwaarde en de bijzondere voorwaarde(n) die door een bevoegd gezag aan de cliënt worden opgelegd. Deze vloeien voort uit het vonnis, de beschikking of het Koninklijk Besluit. Het bevoegd gezag legt de straf op en de reclassering zorgt ervoor dat de sanctie ten uitvoer wordt gelegd. Wanneer het bevoegd gezag heeft bepaald dat de cliënt zich verplicht moet laten behandelen dient de reclassering dit op te volgen, zij mag niet bepalen dat een behandeling niet nodig is⁴¹. Binnen het kader dat is opgelegd door een bevoegd gezag, mag de reclassering aanwijzingen geven en afspraken maken met de cliënt. Daarnaast wordt het handelen bepaald door de aanwijzingen die de cliënt krijgt en de afspraken die met de cliënt worden gemaakt. De toezichthouders zijn bij het geven van aanwijzingen en het maken van afspraken gebonden aan de proportionaliteitseis en het beginsel van minimale beperking⁴². Er is weinig jurisprudentie en literatuur op het gebied van de aanwijzingen die de toezichthouder mag geven. De Hoge Raad heeft in 1990 besloten dat de reclassering de verplichting tot ambulante behandeling wel kan afdwingen maar opname in een kliniek niet⁴³. Een toezichthouder mag dus geen aanwijzingen geven die vrijheidsbeperkend zijn, hiertoe is alleen de rechter bevoegd.

2.3 Conclusie

Toezicht kan aan een dader/verdachte worden opgelegd in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel door een bevoegd gezag. Aan een toezicht zijn voorwaarden verboden. De toezichthouder controleert of de cliënt zich aan de voorwaarden houdt. Een toezicht vindt plaats in gedwongen kader, dit houdt in dat een toezicht wordt opgelegd aan een dader/verdachte. De cliënt heeft echter een keus, indien hij niet aan het toezicht wil meewerken kan de gevangenisstraf ten uitvoer worden gelegd, er dreigt dan dus een zwaardere sanctie. Een toezicht maakt inbreuk op belangrijke rechten van de cliënt, maar deze inbreuken zijn gerechtvaardigd omdat de inbreuken uit een wet in formele zin voortvloeien. Tijdens een toezicht is een toezichthouder gebonden aan wet- en regelgeving. Het handelen van de toezichthouders wordt onder andere, bepaald door de Reclasseringsregeling 1995 en het handboek van de reclassering. Het kader waarbinnen de toezichthouders werken wordt bepaald door het vonnis, de beschikking of het Koninklijk Besluit. Hierin zijn namelijk de voorwaarden opgenomen waaraan de dader/verdachte zich dient te houden.

⁴¹ J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 36.

⁴² J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 45.

⁴³ HR 6 november 1990, NJ 1991, 274, zie ook LJN: AZ0262, Hoge Raad, 03170/05

J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen oktober 2007, p. 25.

Hoofdstuk 3 De bijzondere voorwaarden

Zoals uit hoofdstuk twee blijkt is reclasseringstoezicht een bijzondere voorwaarde. Daarnaast kunnen er specifieke bijzondere voorwaarden aan een toezicht worden verbonden. In dit hoofdstuk worden de specifieke bijzondere voorwaarden behandeld.

In artikel 14c Sr zijn de bijzondere voorwaarden opgenomen. In 2003 stelde de Commissie Vrijheidsbeperking ('de commissie Otte') voor om het stelsel van bijzondere voorwaarden te codificeren (Commissie Vrijheidsbeperking, 2003). Dit voorstel hield in dat er in tegenstelling tot de toenmalige (en huidige) situatie, niet langer een brede waaier van bijzondere voorwaarden zou zijn, maar dat er een "limitatief stelsel van bijzondere voorwaarden" zou komen. Dit voorstel is bevestigd in het onderzoek naar de uitvoering van de bijzondere voorwaarden (Jacobs e.a., 2006) en overgenomen door de minister van Justitie. Het "limitatieve stelsel" van de bijzondere voorwaarden kreeg voor het eerst vorm in de voorbereiding van de nieuwe voorwaardelijke invrijheidstelling. In het project Optimalisering Voorwaardelijke sancties is de lijst, menukaart bijzondere voorwaarden, verder aangevuld en aangepast en hernoemt tot overzicht bijzondere voorwaarden⁴⁴. De lijst bestaat uit de volgende bijzondere voorwaarden⁴⁵:

Herstellende voorwaarden

- *Vergoeding van de door het strafbare feit veroorzaakte schade*
De cliënt wordt verplicht om de schade, die door het plegen van het delict is ontstaan, te vergoeden. De controle op de naleving van deze bijzondere voorwaarde wordt gedaan door het Centraal Justitieel Incassobureau (CJI). De reclassering kan worden ingeschakeld bij (dreigende) niet naleving van deze bijzondere voorwaarde om agogische ondersteuning te verlenen bij de naleving ervan. Dit gebeurt in de gevallen dat er een combinatie is van deze bijzondere voorwaarde met een bijzondere voorwaarde waarop de reclassering toezicht houdt.
- *Herstel van de door het strafbare feit veroorzaakte schade*
De cliënt wordt verplicht om de onrechtmatige toestand die het delict heeft veroorzaakt weer terug te brengen in de staat voorafgaand aan het strafbare feit. De controle van de naleving van deze bijzondere voorwaarde wordt gedaan door het CJI. De reclassering kan worden ingeschakeld bij (dreigende) niet naleving van deze bijzondere voorwaarde om agogische ondersteuning te verlenen bij de naleving ervan. Dit gebeurt in de gevallen dat er een combinatie is van deze bijzondere voorwaarde met een bijzondere voorwaarde waarop de reclassering toezicht houdt.
- *Storting van een geldbedrag in bepaalde fondsen die zich ten doel stellen belangen van slachtoffers van strafbare feiten te behartigen (storting in slachtofferfondsen)*
De cliënt wordt verplicht om een vergoeding te betalen aan een fonds in die gevallen dat slachtoffers geen behoefte hebben aan een schadevergoeding. Dus in plaats van een vergoeding aan het slachtoffer te betalen, betaalt de cliënt een vergoeding aan een fonds. Het CJI is belast met de controle van de naleving van deze bijzondere voorwaarde. De reclassering kan worden ingeschakeld bij (dreigende) niet naleving van deze bijzondere voorwaarde om agogische ondersteuning te verlenen bij de naleving ervan. Dit gebeurt in de gevallen dat er een combinatie is van deze bijzondere voorwaarde met een bijzondere voorwaarde waarop de reclassering toezicht houdt.

⁴⁴ R. Poort, *Notitie bijzondere voorwaarden*, Utrecht: Reclassering Nederland 2008 p. 1.

⁴⁵ Informatie bij de specifieke bijzondere voorwaarden is gebaseerd op/ afkomstig uit: R. Poort, *Notitie bijzondere voorwaarden*, Utrecht: Reclassering Nederland 2008

Vrijheidsbeperkende voorwaarden

- *Contactverbod*
Wanneer een cliënt als bijzondere voorwaarde een contactverbod opgelegd krijgt is het voor de cliënt verboden om contact met bepaalde personen of instelling te zoeken. Met welke personen of instellingen geen contact mag worden gezocht wordt in het vonnis, de beschikking of in het Koninklijk Besluit bepaald. De reclassering houdt toezicht op de naleving van het contactverbod. Indien er gebruik wordt gemaakt van een elektronisch controlemiddel besteedt de reclassering de technische uitvoering uit aan een beveiligingsbedrijf.
- *Locatieverbod*
De cliënt mag zich op bepaalde tijden niet op één of meerdere locaties of gebieden bevinden. In het vonnis, de beschikking of in het Koninklijk Besluit wordt bepaald welke locaties of gebieden onder het locatieverbod vallen. Indien er gebruik wordt gemaakt van een elektronisch controlemiddel besteedt de reclassering de technische uitvoering uit aan een beveiligingsbedrijf.
- *Locatiegebod*
De cliënt moet zich op bepaalde tijden op één of meerdere locaties bevinden. In het vonnis, de beschikking of in het Koninklijk Besluit wordt bepaald welke locaties onder het gebod vallen. Indien er gebruik wordt gemaakt van een elektronisch controlemiddel besteedt de reclassering de technische uitvoering uit aan een beveiligingsbedrijf. Het meest geschikte elektronische controlemiddel bij deze bijzondere voorwaarden is het elektronisch toezicht. De reclassering kan bij de controle van deze bijzondere voorwaarde de hulp van de politie inschakelen.
- *Drugs- en alcoholverbod*
De cliënt mag geen drugs en/of alcohol gebruiken. In het vonnis, de beschikking of in het Koninklijk Besluit wordt een specificatie van het middel opgenomen. Daarnaast kan ook opgenomen worden dat de controle van deze bijzondere voorwaarde wordt ondersteund door middel van urinecontroles. De reclassering kan tijdens de controle van deze bijzondere voorwaarde ook de hulp van de politie inschakelen.
- *Meldingsgebod*
De cliënt moet zich op bepaalde tijden of gedurende bepaalde perioden melden bij een persoon of instelling. Bij welke persoon of instelling en op welke tijden of perioden de cliënt zich moet melden wordt opgenomen in het vonnis, de beschikking of in het Koninklijk Besluit. De reclassering houdt toezicht op de naleving van deze bijzondere voorwaarde. Ze kan hierbij de hulp van de politie inschakelen.

Gedragsbeïnvloedende voorwaarden

- *Gedragsinterventies*
De cliënt moet deelnemen aan bepaalde gedragsinterventies. Op die manier wordt het gedrag van de cliënt daadwerkelijk veranderd. Voorbeelden van gedragsinterventies die Reclassering Nederland aanbiedt zijn de cognitieve vaardigheidstraining (CoVa) die erop gericht is om een verandering in het denken van de cliënt teweeg te brengen en de agressietraining (ART), die betrekking heeft op agressiebeheersing.

Op zorg gerichte voorwaarden

- *Behandeling in een inrichting*
De cliënt wordt verplicht tot deelname aan behandeling. De inrichting, waar de cliënt behandeld wordt, is verantwoordelijk voor de cliënt zolang de cliënt in de inrichting verblijft. De reclassering is verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van de

bijzondere voorwaarde(n) die aan de cliënt is opgelegd. De inrichting houdt de reclassering op de hoogte van het verloop van de behandeling.

- *Ambulante behandeling*
De cliënt wordt verplicht om zich voor een bepaalde stoornis ambulant (zonder dagopname, maar volgens afspraak) te laten behandelen. De reclassering houdt toezicht op de naleving van deze bijzondere voorwaarde. De inrichting houdt contact met de reclassering over het verloop van de behandeling.
- *Opname in een (24-uurs)voorziening*
De cliënt wordt verplicht om in een (24-uurs) voorziening te verblijven. Bijvoorbeeld begeleid wonen of een maatschappelijke opvang. De cliënt dient zich dan te houden aan het dagprogramma van de voorziening. Dit dagprogramma heeft de voorziening in overleg met de reclassering voor de cliënt opgesteld. De controle van de naleving van de bijzondere voorwaarde wordt gedaan door het personeel van de voorziening, in samenwerking met de reclassering. Wanneer er bij deze bijzondere voorwaarde ook sprake is van een elektronisch controlemiddel wordt de technische uitvoering hiervan uitbesteed aan een beveiligingsbedrijf.

Overige

- *Andere voorwaarden die het gedrag van de cliënt betreffen*
De cliënt wordt verplicht om zich aan de aanwijzingen van de begeleidende instelling te houden. In het vonnis, de beschikking of in het Koninklijk Besluit wordt de specificatie van de bijkomende bijzondere voorwaarde opgenomen. Deze bijzondere voorwaarde dient alleen opgelegd te worden als de andere bijzondere voorwaarden niet afdoende zijn. De bijkomende bijzondere voorwaarde mag de vrijheid van de cliënt zijn godsdienst of levensovertuiging te belijden en de staatkundige vrijheid niet beperken (art. 14c lid 3 Sr). De reclassering houdt toezicht op de naleving van de bijzondere voorwaarde. Hierbij kan zij de hulp van de politie inschakelen.
- *Storting van een waarborgsom*
De cliënt wordt verplicht gesteld om een bepaald bedrag te storten om naleving van de andere voorwaarden te garanderen. Het OM houdt toezicht op de naleving van deze bijzondere voorwaarde.

De lijst van de veertien bijzondere voorwaarden is niet limitatief. De rechter kan ambtshalve een andere bijzondere voorwaarden opleggen. Hierbij dient hij wel rekening te houden met artikel 14c lid 3 Sr. Daarin is bepaald dat een bijzondere voorwaarde de vrijheid van de cliënt zijn godsdienst of levensovertuiging te belijden en de staatkundige vrijheid niet mag beperken.

3.1 Conclusie

Uit de lijst van de veertien bijzondere voorwaarden blijkt dat de reclassering toezicht houdt op de naleving van tien bijzondere voorwaarden. Dit zijn de vrijheidsbeperkende bijzondere voorwaarden, de gedragsbeïnvloedende voorwaarden, de op zorg gerichte voorwaarden en de overige bijzondere voorwaarden. Op de overige vier bijzondere voorwaarden houdt het Centraal Justitieel Incassobureau of het OM toezicht. De lijst van de veertien bijzondere voorwaarden is niet limitatief. De rechter mag andere bijzondere voorwaarden opleggen. Hierbij dient hij rekening te houden met artikel 14c lid 2 Sr.

Hoofdstuk 4 Controlemiddelen

Uit hoofdstuk twee blijkt dat aan een toezicht algemene en bijzondere voorwaarde(n), aanwijzingen en afspraken zijn verbonden. De reclassering heeft de taak om de voorwaarden te controleren. In dit hoofdstuk worden de controlemiddelen die de reclassering inzet om de voorwaarden te controleren besproken. In paragraaf 4.1 komen de huidige controlemiddelen aan bod. Deze paragraaf geeft tevens antwoord op deelvraag vier. Uit dossierstudie en een enquête (bijlage 7) onder de toezichthouders van de reclassering regio 's-Hertogenbosch blijkt welke controlemiddelen de reclassering regelmatig inzet. In paragraaf 4.1.1 wordt dit kort besproken, in deze paragraaf wordt ook antwoord gegeven op deelvraag vijf. Daarnaast worden in paragraaf 4.2 de uitkomsten van het onderzoek naar de mogelijkheden tot het uitbreiden van de controlemiddelen besproken. Deze paragraaf geeft antwoord op deelvraag zes. Tevens heeft er een gesprek met een beleidsmedewerker van het Landelijk Kantoor van Reclassering Nederland, de heer N. van Wolferen, plaatsgevonden. Dit gesprek ging over de middelencontrole van de reclassering.

4.1 Huidige controlemiddelen van Reclassering Nederland

In een interne notitie van Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch⁴⁶, waarin de werkwijze tijdens een toezicht is vastgelegd, is een lijst opgenomen met controlemiddelen die worden ingezet tijdens de controle van de bijzondere voorwaarde(n). De regio 's-Hertogenbosch werkt op dit moment met de volgende controlemiddelen⁴⁷:

- *Gesprekken met de cliënt*

Het controlemiddel dat tijdens elk toezicht wordt toegepast zijn de gesprekken met de cliënt. Dit is altijd een face-to-face gesprek. Verder kunnen deze ook bestaan uit telefonische gesprekken. De frequentie van de gesprekken is afhankelijk van de RISC-score en het professioneel oordeel van de toezichthouder.

- *Contact met werkgever cliënt*

Een toezichthouder kan door middel van contact met de werkgever van de cliënt controleren hoe het met de cliënt gaat en of de cliënt zich aan de bijzondere voorwaarde(n) houdt. Een veroordeelde pedofiel die van beroep taxichauffeur is mag bijvoorbeeld geen kinderen vervoeren in de taxi. Een werkgever kan dit voorkomen en in de gaten houden of de werknemer zich hieraan houdt. De toezichthouder kan hierover navraag doen. Indien de toezichthouder contact met de werkgever van de cliënt wil opnemen moet hij hiervoor de toestemming van de cliënt hebben. Deze toestemming kan verkregen zijn in de 'verklaring van geen bezwaar'⁴⁸. Indien de werkgever niet in de 'verklaring van geen bezwaar' is opgenomen, kan de toezichthouder alsnog aan de cliënt om toestemming vragen. Wanneer de toezichthouder geen toestemming van de cliënt heeft, mag de toezichthouder geen contact opnemen met de werkgever van de cliënt. Indien de toezichthouder echter van mening is dat het ontbreken van de toestemming het onmogelijk maakt feitelijk toezicht uit te oefenen op de bijzondere voorwaarde, dan kan hij dit terugmelden aan het OM, met het verzoek passende stappen te ondernemen⁴⁹.

⁴⁶ Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch, *Toezicht werkwijze 's-Hertogenbosch*, versie 5, 2008. Bijlage 5.

⁴⁷ Informatie bij de controlemiddelen is onder andere verkregen door middel van gesprekken met toezichthouders van de regio 's-Hertogenbosch. Daarnaast is de informatie ook afkomstig uit: Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch, *Toezicht werkwijze 's-Hertogenbosch*, versie 5, 2008.

⁴⁸ Zie paragraaf 2.1.1 Toezicht in de praktijk.

⁴⁹ Dit geldt ook voor het huisbezoek, contact met netwerk, contact met behandelaar en overleg met scholen. Indien de toestemming bij dergelijke controlemiddelen ontbreekt en de toezichthouder is van mening dat hij zijn taak hierdoor niet kan uitoefenen, kan het toezicht worden teruggemeld en kan de toezichthouder aan het OM verzoeken om passende stappen te ondernemen.

- *Huisbezoek*
Een toezichthouder kan bij een cliënt op huisbezoek gaan om na te gaan hoe het met de cliënt gaat. Tijdens het huisbezoek kan gecontroleerd worden of de cliënt zich aan de bijzondere voorwaarde(n) houdt. Aan een huisbezoek zijn regels verbonden. Deze regels zijn opgesteld ten behoeve van de veiligheid van de toezichthouder. Een huisbezoek wordt bijvoorbeeld altijd met twee toezichthouders afgelegd. In bijlage 8 zijn de regels omtrent het huisbezoek opgenomen. Een cliënt mag een huisbezoek weigeren. De woning van een cliënt mag namelijk alleen met toestemming van de cliënt worden binnengetreden (artikel 34 Reclasseringsregeling 1995).
- *Elektronisch toezicht (art. 1 onder w Penitentiaire beginselenwet (Pbw))*
Elektronisch Toezicht is een elektronisch controlemiddel dat ingezet kan worden voor de controle van de bijzondere voorwaarden 'locatiegebod'. Door middel van een enkelband die in contact staat met een kastje in het huis van de cliënt, kan worden gecontroleerd of de cliënt zich aan de bijzondere voorwaarde houdt. Elektronisch Toezicht wordt regelmatig in combinatie met een Penitentiaal programma ingezet (art. 4 Pbw). Meer informatie over Elektronisch Toezicht is opgenomen in bijlage 6.
- *Contact met de politie*
In samenwerking met de politie kan gecontroleerd worden of de cliënt niet opnieuw een delict heeft gepleegd. Door navraag bij de politie te doen kan gecontroleerd worden of er nog meldingen over de cliënt zijn, bijvoorbeeld een arrestatie. De toezichthouder mag zonder toestemming van de cliënt contact opnemen met de politie (art. 5 lid 2 sub a Privacyreglement Reclassering Nederland zie bijlage 9).
- *Contact met het netwerk van de cliënt*
Het netwerk van de cliënt kan bestaan uit familieleden, vrienden en andere personen uit de omgeving van de cliënt zoals de advocaat van de cliënt. De toezichthouder kan door middel van gesprekken met personen uit het netwerk van de cliënt achterhalen hoe het met de cliënt gaat. Daarnaast kan ook besproken worden of de cliënt zich aan de bijzondere voorwaarde(n) houdt. De toezichthouder mag pas contact opnemen met iemand uit het netwerk van de cliënt als de toezichthouder hiervoor de toestemming van de cliënt heeft gekregen.
- *Casusoverleggen*
Toezichthouders hebben regelmatig een casusoverleg. Een casusoverleg vindt plaats in het Veiligheidshuis⁵⁰ van de regio. Tijdens een casusoverleg vindt er tussen verschillende organisaties zoals de politie, gemeente en de reclassering overleg plaats over het welbevinden van de cliënt.
- *Contact met behandelaars*
Als een cliënt zich moet laten behandelen kan de toezichthouder contact opnemen met de behandelaar om na te gaan of de cliënt zijn afspraken met de behandelaar nakomt en hoe de behandeling verloopt. Een toezichthouder mag alleen zonder toestemming van de cliënt contact opnemen met de behandelaar als de behandeling door de rechter is opgelegd (art. 14c lid 2 onder 2 Sr), of als de rechter heeft bepaald dat hij moet meewerken aan behandeling als de reclassering dit noodzakelijk acht. Als de behandeling **niet** door de rechter is opgelegd mag de toezichthouder alleen **met** toestemming contact opnemen met de behandelaar.

⁵⁰ Een Veiligheidshuis is een samenwerkingsverband van meerdere organisaties onder leiding van de gemeente. Veiligheidshuizen houden zich bezig met onderwerpen zoals 'Jeugd en Gezin' en 'Huiselijk Geweld'. Het doel van een Veiligheidshuis is zorgen voor veiligheid en leefbaarheid binnen de gemeente.
(bron: Gemeente Eindhoven, *Veiligheidshuis Eindhoven*, <<http://www.eindhoven.nl/wonen-ruimte/veiligheid/veiligheidshuis.htm>> geraadpleegd op 20 oktober 2008.

- *Overleg met scholen*

Indien een cliënt nog op school zit of tijdens het toezicht naar school gaat, kan de toezichthouder, door middel van overleg met de school van de cliënt, achterhalen hoe het met de cliënt gaat. Met de school vindt overleg plaats over de bijzondere voorwaarde(n) waaraan de cliënt zich dient te houden. Voor overleg met scholen geldt dat de toezichthouder de toestemming van de cliënt nodig heeft om contact op te nemen met de school.

- *Urinecontrole*

Een cliënt die als bijzondere voorwaarde een drugs- of alcoholverbod opgelegd heeft gekregen kan verzocht worden om aan een urinecontrole mee te werken. Door middel van een urinecontrole kan gecontroleerd worden of de cliënt zich aan het verbod houdt. Uit het gesprek met de heer Van Wolferen van 12 november 2008⁵¹ blijkt dat de urinecontrole alleen geschikt is om te controleren of de cliënt zich aan het drugsverbod houdt. Een urinecontrole is minder geschikt om te controleren of de cliënt zich aan het alcoholverbod houdt. In de urine is namelijk niet zichtbaar of de cliënt de dag voor de urinecontrole alcohol heeft gedronken. Voorwaarde voor de urinecontrole is dat het uitvoeren van de urinecontrole in het plan van aanpak wordt opgenomen. Het plan van aanpak wordt door de cliënt ondertekend zodat deze ook op de hoogte is van het feit dat urinecontroles kunnen worden uitgevoerd. De urinecontrole wordt in de regio 's-Hertogenbosch uitbesteed aan het Diagnostisch Centrum. De regio's van de reclassering mogen zelf kiezen waar zij de urinecontrole laten uitvoeren. De organisatie die de urinecontrole uitvoert werkt met protocollen maar deze kunnen per regio verschillen. In bijlage 10 is een voorbeeld van een protocol opgenomen. Indien een urinecontrole in het kader van een toezicht tijdens het Penitentiair Programma wordt uitgevoerd geldt voor de reclassering de Regeling Urinecontrole Penitentiaire Inrichting.

- *Ziektecontrole*

De ziektecontrole voor de reclassering wordt door Intergarde BV uitgevoerd. Intergarde BV controleert of een cliënt daadwerkelijk ziek is door bij de cliënt langs te gaan. Wanneer een cliënt zich ziek meldt en daardoor niet op de afspraak kan verschijnen, kan de reclassering, bij twijfel over de gegrondheid van de ziekmelding, Intergarde BV inschakelen om te controleren of de ziekmelding terecht is. Indien blijkt dat de ziekmelding onterecht is, kan de reclassering verdere maatregelen treffen.

- *Bureaudocumentatie*

Door middel van bureaudocumentatie houdt de toezichthouder het verloop van het toezicht bij. Bureaudocumentatie bevat onder andere het vonnis, voorlichtingsrapportages, RISC-score, plan van aanpak, toezichtovereenkomst e.d.

Daarnaast is er nog een tweetal controlemiddelen dat nog niet in de lijst van controlemiddelen is opgenomen maar waar op dit moment in een aantal regio's van de reclassering mee wordt gewerkt in de vorm van een pilot.

- *Stemherkenning*

Uit het gesprek met de heer van Wolferen blijkt dat er in het verleden is gewerkt met een pilot rondom de inzet van het controlemiddel 'stemherkenning' maar dat is gebleken dat met stemherkenning kan worden gefraudeerd. Op dit moment is de reclassering bezig om het controlemiddel 'stemherkenning' te verbeteren, maar er wordt op dit moment niet mee gewerkt.

⁵¹ Op 12 november 2008 heeft er met de heer Van Wolferen een gesprek plaatsgevonden over de middelencontrole van de reclassering. Dit gesprek heeft veel informatie opgeleverd over de urinecontrole.

- **GPS**

GPS (Global Positioning System) is een elektronisch controlemiddel waarmee de positie en de verplaatsing van een cliënt gevolgd kan worden. Op dit moment is reclassering bezig met een proef om GPS in te zetten. De regio's Amsterdam en Limburg werken onder andere, met een pilot rondom de inzet van GPS. In bijlage 11 is meer informatie opgenomen over GPS.

4.1.1 Huidige controlemiddelen in de praktijk

Voor het onderzoek is het wenselijk dat er een duidelijk beeld ontstaat over de controlemiddelen die in de praktijk worden toegepast en hoe een toezicht in de praktijk wordt vormgegeven. Om die reden zijn toezichtevaluaties bekeken en is een enquête verstuurd. Een toezichtevaluatie wordt elk half jaar, gedurende het toezicht, geschreven door de toezichthouder. In bijlage 5 is een voorbeeld van een toezichtevaluatie opgenomen. Daarnaast is er een enquête aan de toezichthouders van de regio 's-Hertogenbosch verstuurd. In bijlage 7 is de enquête opgenomen. Vraag één van de enquête is voor deze paragraaf van belang. Vraag één luidt: Welke controlemiddelen pas je regelmatig toe? Deze vraag is in de enquête opgenomen omdat er zo een duidelijk beeld ontstaat van de controlemiddelen die in de praktijk worden toegepast.

Toezichtevaluaties

In totaal zijn 95 toezichtevaluaties bekeken. Deze zijn bekeken omdat op die manier een duidelijk beeld ontstaat van controlemiddelen die in de praktijk worden gebruikt. Daarnaast bevatten toezichtevaluaties informatie over hoe een toezicht in de praktijk verloopt. Ook dit is van belang voor het onderzoek. De toezichtevaluaties zijn niet op bijzondere voorwaarde(n) geselecteerd. Er zijn 95 ad random toezichtevaluaties geselecteerd. In een toezichtevaluatie staat welke controlemiddelen gebruikt worden, maar er wordt niet aangegeven hoe vaak van dat middel gebruik is gemaakt. Niet elke toezichtevaluatie is op dezelfde manier ingevuld en sommige toezichtevaluaties geven niet de gebruikte controlemiddelen aan. Dit heeft te maken met de RISC-score, het professioneel handelen van de toezichthouder, elk toezicht is anders en daarom zijn ook alle toezichtevaluaties anders. In bijlage 12 schema 1 is schematisch weergegeven welke controlemiddelen het meest worden ingezet. Het totaal van de gebruikte controlemiddelen is 163. Tijdens een toezicht kunnen namelijk meerdere controlemiddelen tegelijk ingezet worden.

Uit schema 1 blijkt dat het controlemiddel (buiten het gesprek met de cliënt) 'overleg met behandelaars' het meest wordt ingezet. De geselecteerde toezichtevaluaties bestaan vooral uit cliënten die van de rechter een behandeling moesten ondergaan. Na het 'overleg met behandelaars' is het controlemiddel 'netwerk' het meest gebruikte controlemiddel volgens de toezichtevaluaties. Er wordt weinig gebruik gemaakt van bijvoorbeeld elektronische controlemiddelen en urinecontroles.

Wat is opgevallen tijdens het bestuderen van de toezichtevaluaties is dat niet wordt aangegeven welk controlemiddel wordt ingezet voor de controle van een bepaalde bijzondere voorwaarde. De toezichthouder kiest zelf welk controlemiddel hij inzet. Elk toezicht is uniek en toegespitst op de situatie van de cliënt en daarom wordt per toezicht bekeken welk controlemiddel het meest geschikt is voor de controle van de bijzondere voorwaarde(n). Daarnaast is de keuze voor een bepaald controlemiddel afhankelijk van de RISC-score, het professioneel oordeel van de toezichthouder, de ernst van het delict, de kans op recidive en het risico en de schade die dit voor de samenleving met zich meebrengt. Wanneer een minder ingrijpend controlemiddel ingezet kan worden moet voor het minst ingrijpende controlemiddel gekozen worden (beginsel van minimale beperking).

Omdat uit het bestuderen van de toezichtevaluaties is gebleken dat in de praktijk niet wordt aangegeven welk controlemiddel wordt ingezet voor de controle van een bepaalde bijzondere voorwaarde is ervoor gekozen om hier tijdens het onderzoek ook geen aandacht

aan te besteden. Wanneer per bijzondere voorwaarde aangegeven dient te worden welk controlemiddel (bestaand en eventueel nieuw) ingezet kan worden voor de controle van een bepaalde bijzondere voorwaarde zal per delict bekeken moeten worden welk controlemiddel het meest geschikt is. Hierbij dient ook rekening gehouden te worden met het beginsel van minimale beperking en de proportionaliteitseis. Omdat in de praktijk de keuze voor het controlemiddel afhankelijk is van de RISC-score, het professioneel oordeel van de toezichthouder, de kans op recidive en het risico en de schade die dit voor de samenleving met zich meebrengt zou er bij het opstellen van een lijst met dergelijke factoren rekening gehouden moeten worden. Pas wanneer met al deze factoren rekening gehouden wordt kan een lijst opgesteld worden die compleet is. Omdat dit zeer tijdrovend is, waar helaas geen tijd voor is, en omdat het weinig meerwaarde heeft voor de reclassering is, in overeenstemming met de opdrachtgever, ervoor gekozen om niet aan te geven welk controlemiddel ingezet kan worden voor de controle van een bepaalde bijzondere voorwaarde.

Enquête

Om te inventariseren welke controlemiddelen regelmatig worden ingezet is er tevens een enquête naar de toezichthouders van de regio 's-Hertogenbosch verstuurd. In bijlage 12 is schema 2 opgenomen waarin de resultaten van de enquête zijn weergegeven. In totaal zijn 62 enquêtes verstuurd naar de toezichthouders van de regio 's-Hertogenbosch. De respons van de enquête is laag, slechts 15% heeft gereageerd. Toch zijn de reacties bruikbaar voor het onderzoek omdat vraag één van de enquête een beeld geeft over de controlemiddelen die regelmatig worden ingezet. De uitkomsten van de enquête en die van de toezichtevaluaties geven samen een redelijk compleet beeld.

Uit de reacties van de enquête blijkt dat 'overleg met het netwerk' en 'overleg met de behandelaars', 'overleg met politie' en 'overleg met werkgever' de meest gebruikte controlemiddelen zijn. Ook hieruit blijkt dat een veel gebruikt controlemiddel het overleg met personen of instanties is. Ook bij het bestuderen van de toezichtevaluaties blijkt dat deze controlemiddelen het meest gebruikt worden. Geconcludeerd kan worden dat de meest gebruikte controlemiddelen tijdens een toezicht, buiten de gesprekken met de cliënt, 'overleg met het netwerk' en 'overleg met de behandelaars', 'overleg met politie' en 'overleg met werkgever' zijn.

4.2 Nieuwe controlemiddelen voor Reclassering Nederland?

Om te onderzoeken of er controlemiddelen zijn die de reclassering nog niet inzet maar waartoe zij wel bevoegd zijn om deze in te zetten is een enquête verstuurd naar de toezichthouders van de regio 's-Hertogenbosch. Daarnaast is tijdens het Regionaal Management Overleg (RMO) van 23 oktober 2008 een brainstormsessie gehouden over eventuele 'nieuwe' controlemiddelen. Het RMO is een periodiek overleg waar de managers en de staf van de regio 's-Hertogenbosch aan deelnemen. Tijdens de brainstormsessie is per bijzondere voorwaarde gebrainstormd over de inzet van nieuwe controlemiddelen. Van de meest voorkomende en meest nuttige aanbevelingen die uit de enquête en de brainstormsessie voortvloeien is onderzocht of de controlemiddelen in de toekomst ingezet kunnen worden voor de controle van de bijzondere voorwaarden.

Enquête onder toezichthouders

Om aanbevelingen te vergaren voor nieuwe controlemiddelen is besloten om de toezichthouders van de regio 's-Hertogenbosch een enquête toe te sturen. De toezichthouders hebben een enquête ontvangen omdat zij in de praktijk met controlemiddelen werken. Tijdens een toezicht lopen de toezichthouders mogelijk tegen problemen aan omdat een controlemiddel niet bestaat of niet ingezet kan/mag worden. Zoals uit de vorige paragraaf al blijkt is de respons van de enquête erg laag. Toch zijn de reacties bruikbaar voor het onderzoek. Uit de aanbevelingen valt namelijk af te leiden dat de toezichthouders onderling overeenkomstige aanbevelingen hebben voor nieuwe

controlemiddelen. Hieruit blijkt dat zij tegen ongeveer dezelfde problemen aanlopen. Van de meest voorkomende en meest nuttige aanbevelingen van de respondenten wordt onderzocht of de reclassering op grond van wet- en regelgeving bevoegd is de controlemiddelen in te zetten. Vraag twee van de enquête is voor dit onderdeel van belang en luidt: “Heb je aanbevelingen voor eventuele nieuwe controlemiddelen?”. In bijlage 12 schema 3 is schematisch weergegeven welke aanbevelingen het meest voorkomen. Hieronder wordt beschreven van welke aanbevelingen voor nieuwe controlemiddelen wel of niet wordt onderzocht of zij in de toekomst ingezet kunnen worden voor de controle van de bijzondere voorwaarde(n).

Aanbevelingen die voortvloeien uit de enquête

GPS

Uit de reacties van de enquête blijkt dat de meerderheid van de toezichthouders de aanbeveling heeft om GPS als nieuw controlemiddel in te zetten. Op dit moment is de reclassering bezig met een proef om GPS in te zetten. In onder andere de regio Amsterdam vindt een proef met GPS plaats. Omdat de reclassering al bezig is met een onderzoek naar het toepassen van GPS als controlemiddel wordt daar tijdens dit onderzoek geen aandacht aan besteed. Vermoedelijk zal de reclassering tijdens de proef met GPS ook de juridische eisen waaraan een controlemiddel moet voldoen, meenemen.

Urinecontrole en het huisbezoek

Een aantal aanbevelingen heeft betrekking op het meer/efficiënter inzetten van bestaande controlemiddelen, zoals de urinecontrole en het huisbezoek. Dit onderzoek besteedt geen aandacht aan het efficiënter inzetten van bestaande controlemiddelen daarom wordt deze aanbeveling buiten beschouwing gelaten.

Opvragen gegevens zonder toestemming van de cliënt

Een aanbeveling die regelmatig voorkomt is het opvragen van gegevens van een cliënt zonder dat daar toestemming van de cliënt voor nodig is. Bijvoorbeeld het opvragen van gegevens bij een dokter, verzekeringsmaatschappij of telefoonmaatschappij. Bijna alle respondenten geven een dergelijke aanbeveling. Van deze aanbeveling wordt onderzocht of het juridisch mogelijk is om dergelijke informatie, zonder toestemming van de cliënt, bij instanties op te vragen.

Doorzoeken van de computer van de cliënt

Een reactie van de enquête betreft de aanbeveling om te onderzoeken of een toezichthouder bevoegd is om de computer van een cliënt na te kijken op kinderporno. Aangezien dit een zeer actueel thema is binnen de reclassering, zo blijkt uit gesprekken met toezichthouders⁵², wordt van dit controlemiddel onderzocht of een toezichthouder bevoegd is om de computer van de cliënt na te kijken op kinderporno.

Lekencontrole

Tevens is een aantal aanbevelingen gedaan in het kader van de controle van de cliënt op locatie. Bijvoorbeeld het inschakelen van een beveiligingsbedrijf die controleert of een cliënt thuis is op de afgesproken tijd. Bij ziekmelding wordt dit al gedaan door Intergarde BV (zie paragraaf 4.1). In het kader van de controle van een cliënt is geopperd om een lekencontrole in te stellen. Hiermee wordt bedoeld dat iemand die niet werkzaam is als toezichthouder controleert of de cliënt op de plaats is waar de cliënt dient te zijn (locatiegebod). Dit zou onaangekondigd moeten gebeuren. Lekencontrole zou ook ingezet kunnen worden voor de controle van een locatieverbod. Ook van dit controlemiddel wordt onderzocht of het juridisch mogelijk is om dit middel in te zetten.

Overleg met politie en justitie

⁵² Deze gesprekken hebben spontaan plaatsgevonden gedurende de gehele onderzoeksperiode.

Ten slotte is er een aantal aanbevelingen gedaan die betrekking hebben op het overleg met politie en justitie. Een aanbeveling is onder andere dat de lijnen tussen de reclassering en de politie en de lijnen tussen de reclassering en de Officier van Justitie korter moeten zijn. Toezichthouders willen graag dat het overleg met de politie en de Officier van Justitie eenvoudiger tot stand komt. Aangezien het overleg met politie een bestaand controlemiddel is, en de aanbeveling vooral organisatorisch van aard is, wordt tijdens dit onderzoek niet verder onderzocht op welke manier het overleg eenvoudiger kan plaatsvinden. Dit geldt ook voor het overleg met de Officier van Justitie.

Brainstormsessie tijdens het RMO

Omdat het voor de volledigheid van het onderzoek wenselijk is om naast input van de toezichthouders ook input van de managers te ontvangen over aanbevelingen voor nieuwe controlemiddelen, is tijdens het RMO van 23 oktober 2008 een brainstormsessie gehouden. Door de werkervaring van de managers kunnen zij waardevolle aanbevelingen geven voor het onderzoek. Uit hoofdstuk drie blijkt dat de reclassering toezicht houdt op tien van de veertien bijzondere voorwaarden. Van de tien bijzondere voorwaarden waarop de reclassering toezicht houdt is niet gebrainstormd over de bijzondere voorwaarde 'overige' omdat dit een breed begrip is. Deze bijzondere voorwaarde wordt opgelegd als een van de andere veertien bijzondere voorwaarden niet afdoende is. Daarnaast is het lastig om controlemiddelen te bedenken voor een bijzondere voorwaarde die erg breed is en niet vooraf bepaald kan worden. Daarom is de bijzondere voorwaarde 'overige' niet meegenomen in de brainstormsessie.

Tijdens de brainstormsessie is van elk van de negen overgebleven bijzondere voorwaarden gebrainstormd over 'nieuwe' controlemiddelen. Van een aantal van de aanbevelingen voor nieuwe controlemiddelen wordt onderzocht of het juridisch mogelijk is voor de reclassering om deze in te zetten. Het doel van een brainstormsessie is op een snelle manier veel nieuwe ideeën vergaren. Tijdens een brainstormsessie zijn alle reacties goed. Op die manier worden veel creatieve ideeën bedacht⁵³. Niet van alle aanbevelingen die uit de brainstormsessie zijn voortgekomen, wordt onderzocht of het juridisch mogelijk is om deze tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden in te zetten. Na de brainstormsessie is samen met de opdrachtgever een selectie gemaakt van de meest voorkomende en meest nuttige aanbevelingen. Van deze selectie wordt onderzocht of het juridisch mogelijk is om ze in te zetten tijdens de controle.

Aanbevelingen uit de brainstormsessie per bijzondere voorwaarde

Tijdens de brainstormsessie is de lijst van de negen overgebleven bijzondere voorwaarden doorlopen. Per bijzondere voorwaarde is gebrainstormd over mogelijk nieuwe controlemiddelen. Tijdens de brainstormsessie is per bijzondere voorwaarde gebrainstormd omdat er dan gericht naar aanbevelingen gezocht kan worden.

Contactverbod

Om het contactverbod te controleren blijkt dat de inzet van het slachtoffer haast onvermijdelijk is. Het slachtoffer kan bijvoorbeeld verzocht worden om contact met de toezichthouder van de cliënt op te nemen, zodra de cliënt contact opneemt met het slachtoffer. Dit controlemiddel kan toegepast worden zonder dat daarvan onderzocht moet worden of het juridisch mogelijk is om deze in te zetten. Hiervoor dient de toezichthouder contact op te nemen met het slachtoffer en aan het slachtoffer te vragen of deze de reclassering wil inlichten indien er sprake is van een overtreding van de bijzondere voorwaarde. Daarom zal hiervan verder niet onderzocht worden of dit controlemiddel ingeschakeld kan worden tijdens de controle van de bijzondere voorwaarde 'contactverbod'.

⁵³ Y. Bentvelsen, 'Creativiteit bevorderen', Carrière tijger

<www.carrieretijger.nl/functioneren/samenwerken/werkvormen/creativiteit-bevorderen> geraadpleegd op 20 oktober 2008.

Tijdens de brainstormsessie is tevens het idee geopperd om 'omgekeerde ET (elektronisch toezicht)' toe te passen. Met 'omgekeerde ET' wordt bedoeld dat in het huis van het slachtoffer een kastje wordt geplaatst dat in contact staat met een kastje dat verbonden is met de cliënt. Wanneer de cliënt te dicht in de buurt van het slachtoffer komt en het contactverbod overtreedt, gaat een alarm af bij het bedrijf dat de technische controle van de ET uitvoert. Zij kunnen de reclassering op de hoogte stellen van de overtreding van het contactverbod. Ook voor dit controlemiddel is het slachtoffer nodig om het toe te kunnen passen. Het nadeel van 'omgekeerde ET' is dat wanneer het slachtoffer zich buiten zijn huis bevindt het middel niet meer werkt omdat het kastje in het huis van het slachtoffer is geplaatst. Omdat het toepassen van 'omgekeerde ET' vaak niet voldoende zal zijn om het contactverbod te controleren is besloten om hiervan niet te onderzoeken of het mogelijk is om dit controlemiddel in te zetten tijdens de controle van de bijzondere voorwaarde 'contactverbod'.

Tevens is het idee geopperd om het slachtoffer een knopje te geven dat hij kan indrukken zodra de cliënt in de buurt van het slachtoffer komt. Hiervan wordt niet onderzocht of het ingezet kan worden omdat het niet echt een controlemiddel is maar meer een middel voor het slachtoffer om zich tegen de cliënt te beschermen en hulp in te roepen.

Tijdens de brainstormsessie is het idee aangedragen om het telefoonnummer van het slachtoffer te blokkeren in de telefoon van de cliënt. Op die manier kan de cliënt geen telefonisch contact meer zoeken met het slachtoffer. Toch lijkt dit idee niet afdoende te zijn omdat cliënt door middel van een andere telefoon, waarin het nummer van het slachtoffer niet is geblokkeerd, toch contact kan zoeken met het slachtoffer. Daarom is dit middel niet voldoende effectief. Daarnaast is dit meer een preventief middel dan een controlemiddel omdat het zou kunnen voorkomen dat de cliënt het contactverbod overtreedt omdat, door het blokkeren van het nummer van het slachtoffer in de telefoon van de cliënt, het moeilijker wordt om contact op te nemen met het slachtoffer. Daarom wordt van dit middel niet verder onderzocht of het mogelijk is om deze in te zetten tijdens de controle van de bijzondere voorwaarde 'contactverbod'.

Locatieverbod

De controle van de bijzondere voorwaarde 'locatieverbod' kan uitgevoerd worden in samenwerking met een beveiligingsbedrijf. Het beveiligingsbedrijf kan nagaan of de cliënt zich aan het locatieverbod houdt door de cliënt periodiek te controleren. Dit kan gedaan worden door middel van camera's die op de locatie van het verbod aanwezig zijn. Een voorwaarde is wel dat deze camera's daar al aanwezig zijn voordat het verbod opgelegd wordt. Het is onmogelijk om op elke locatie waar een locatieverbod geldt camera's op te hangen. Indien een beveiligingsbedrijf het verbod wil controleren dient het de beschikking over de beelden te krijgen. Tijdens dit onderzoek zal onderzocht worden of het juridisch mogelijk is om een beveiligingsbedrijf in te schakelen dat door middel van camerabeelden controleert of de cliënt zich aan het locatieverbod houdt.

Daarnaast is tijdens de brainstormsessie het idee geopperd om het locatieverbod door middel van een leek te controleren. De zogenaamde lekencontrole houdt in dat een voor de cliënt onbekend persoon onverwachts controleert of de cliënt zich aan het locatieverbod houdt. Of het juridisch mogelijk is om de lekencontrole in te zetten zal in het vervolg van dit onderzoek, onderzocht worden.

Locatiegebod

Net zoals het locatieverbod kan het locatiegebod ook gecontroleerd worden door middel van camera's en lekencontrole. Zoals bij het locatieverbod vermeld wordt hiervan onderzocht of het juridische mogelijk is om beide controlemiddelen in te zetten.

Het locatiegebod kan gecontroleerd worden door iemand te verplichten om zich aan of af te melden op de locatie van het gebod. Bijvoorbeeld op een school bij de conciërge of op het werk van de cliënt. Het verplicht melden van iemand lijkt meer een aanwijzing dan een controlemiddel. Als de cliënt als aanwijzing heeft gekregen dat hij zich ergens moet melden kan de toezichthouder contact opnemen met de persoon of instantie om na te gaan of de cliënt zich aan de aanwijzing heeft gehouden. Omdat dit onderzoek betrekking heeft op de controle van de bijzondere voorwaarde en niet zozeer op de controle van de aanwijzingen die de reclassering aan een cliënt kan geven, zal niet verder onderzocht worden of de reclassering bevoegd is om een dergelijke aanwijzing te geven.

Het komt voor dat het locatiegebod door iemand anders wordt gecontroleerd dan door de vaste toezichthouder van de cliënt. Tijdens een locatiegebod kan het voorkomen dat de cliënt zich ergens moet melden. Wanneer iemand anders dan de toezichthouder moet controleren of de cliënt zich aan de voorwaarde houdt, is het van belang dat de persoon die de controle op zich neemt zeker weet dat diegene die zich meldt, ook daadwerkelijk de cliënt is. Hiervoor kan het van belang zijn dat de cliënt wordt verzocht zich te legitimeren, maar de vraag is of de reclassering bevoegd om dit te vragen. De mogelijkheid bestaat dat alleen de opsporingsambtenaar hiertoe bevoegd is. Tijdens dit onderzoek zal onderzocht worden of de reclassering bevoegd is om de identiteit van de cliënt te verifiëren.

Drugs- en alcoholverbod

Tijdens de controle van een drugs- en alcoholverbod wordt de urinecontrole regelmatig toegepast. De cliënt (die onder toezicht staat van de reclassering regio 's-Hertogenbosch) wordt naar het Diagnostisch Centrum⁵⁴ verwezen voor een urineonderzoek. Op het daadwerkelijk urineren wordt in de regio 's-Hertogenbosch niet toegezien. Hierdoor is de urinecontrole niet volledig betrouwbaar. In een penitentiaire instelling wordt dit wel gedaan. De regio 's-Hertogenbosch van de reclassering vraagt zich af of zij bevoegd zijn om op het urineren, tijdens de urinecontrole, toe te zien. Hiervan zal onderzocht worden of de reclassering bevoegd is om op het urineren toe te zien.

Een alcoholverbod kan tevens gecontroleerd worden door middel van een blaastest. Deze test bestaat al en wordt door de politie, in het verkeer, toegepast. De regio 's-Hertogenbosch van de reclassering vraagt zich af of zij bevoegd zijn om een blaastest toe te passen voor de controle van een alcoholverbod. Hiervan zal tevens onderzocht worden of het juridisch mogelijk is om dit controlemiddel in te zetten.

Meldingsgebod

Net zoals bij de bijzondere voorwaarde 'locatiegebod' kan het meldingsgebod door iemand anders worden gecontroleerd dan door de toezichthouder van de cliënt. Ook dan kan het wenselijk zijn dat de controleur van het meldingsgebod de identiteit van de cliënt die zich meldt te verifiëren. Zoals bij het locatiegebod al is aangegeven zal onderzocht worden of de reclassering bevoegd is om de identiteit te verifiëren.

Gedragsaanwijzing

Tijdens de brainstormsessie blijkt dat het lastig is om specifieke controlemiddelen te bedenken voor de controle van gedragsaanwijzingen. Een gedragsaanwijzing houdt vaak het volgen van een cursus in. Daarnaast komt het voor dat iemand in het kader van een gedragsaanwijzing wordt verplicht te solliciteren. Tijdens de brainstormsessie is de vraag gesteld of een toezichthouder iemand kan verplichten te solliciteren. Het komt nu al eens voor dat de cliënt een aanwijzing krijgt die inhoudt dat hij verplicht moet solliciteren. De

⁵⁴ De regio 's-Hertogenbosch laat de urinecontrole door het Diagnostisch Centrum uitvoeren. Iedere regio van Reclassering Nederland is vrij in de keuze voor een instantie dat de urinecontrole uitvoert. Daarom kan het per regio verschillen waar de urinecontrole wordt uitgevoerd.

sollicitatieplicht wordt dan gecontroleerd doordat de cliënt sollicitatiebrieven of verslagen van gesprekken meebrengt. Door middel van de brieven en verslagen controleert de toezichthouder of de cliënt de aanwijzing opvolgt. Dit onderzoek heeft betrekking op de controle van de bijzondere voorwaarde en niet op de controle van aanwijzingen van de cliënt. Om die reden wordt niet onderzocht of de reclassering bevoegd is om een dergelijke aanwijzing te geven.

Ambulante behandeling, opname in een 24uurs voorziening en opname in een inrichting

Bij het controleren van een behandeling is de reclassering vooral afhankelijk van de behandelaar van de cliënt. Uit de brainstormsessie blijkt dat een toezichthouder contact opneemt met de behandelaar om te controleren of de cliënt zich aan de afspraken houdt. Een behandelaar neemt niet altijd uit zichzelf contact op met de reclassering. Dit wordt door een aantal toezichthouders als lastig ervaren. Het komt voor dat een toezichthouder achteraf hoort dat de cliënt zijn afspraken niet is nagekomen. De toezichthouders willen hiervan eerder op de hoogte worden gesteld zodat hier consequenties aan verbonden kunnen worden. De controle van de bijzondere voorwaarden 'ambulante behandeling', 'opname in een 24uurs voorziening' en 'opname in een inrichting' vindt voornamelijk plaats in samenwerking met de behandelaar van de cliënt. Dit is al een bestaand controlemiddel. Uit de brainstormsessie blijkt alleen dat dit niet altijd voorspoedig verloopt. Om dit beter te laten verlopen dient de toezichthouder samen met de behandelaar te bespreken waarvan zij elkaar op de hoogte stellen. De inzet van dit controlemiddel is daarom vooral organisatorisch van aard. Omdat 'contact met behandelaars' al een bestaand controlemiddel is en omdat de aanbeveling erop gericht is dat het controlemiddel anders ingezet dient te worden, zal tijdens dit onderzoek verder geen aandacht worden besteed aan deze aanbeveling.

De lijst van de te onderzoeken controlemiddelen

Naar aanleiding van de aanbevelingen uit de enquête en uit de brainstormsessie is een lijst samengesteld van controlemiddelen waarvan onderzocht wordt of het juridisch mogelijk is om de controlemiddelen in te zetten tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden. In de navolgende paragrafen wordt van de 'nieuw' bedachte controlemiddelen onderzocht of de reclassering bevoegd is om deze in te zetten tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden.

Algemene controlemiddelen

- Opvragen van informatie zonder toestemming van de cliënt
- Computer nakijken op kinderporno
- Verifiëren identiteit cliënt
- Inschakelen beveiligingsbedrijf/lekencontrole voor de controle van de cliënt (kan bijvoorbeeld worden ingezet bij een locatieverbod en locatiegebod)

Controlemiddelen per bijzondere voorwaarde

- Locatieverbod
 - o Camera's op de locaties inschakelen en beelden controleren
- Locatiegebod
 - o Verplicht legitimeren (zie algemene controlemiddelen)
- Drugs- en alcoholverbod
 - o Toezen op urinecontrole
 - o Blaastest
- Meldingsgebod
 - o Verplicht legitimeren (zie algemene controlemiddelen)

4.2.1. Opvragen van informatie zonder toestemming van de cliënt

Deze paragraaf gaat over het verwerken van persoonsgegevens door de reclassering. Voor de volledigheid wordt eerst theorie besproken dat betrekking heeft op het verwerken van

persoonsgegevens. Daarna zal besproken worden welke eisen er worden gesteld aan het zonder toestemming van de cliënt opvragen van persoonsgegevens. Dit zal antwoord geven op de vraag of het voor de reclassering mogelijk is om zonder toestemming van de cliënt, cliëntgegevens op te vragen en bij welke instanties dat mogelijk is.

Verwerken persoonsgegevens

De Wet Bescherming Persoonsgegevens (Wbp) bevat regels over het verwerken van persoonsgegevens. Daarnaast hanteert de reclassering bij het verwerken van persoonsgegevens een Privacyreglement (bijlage 9) dat gebaseerd is op de Wbp. Belangrijk is dat wanneer de toezichthouder een goede vertrouwensrelatie met de cliënt heeft hij veel kan bereiken en vaak toestemming krijgt voor handelingen waarvoor de toezichthouder toestemming behoeft. Toch kan het in een aantal gevallen wenselijk zijn om zonder toestemming van de cliënt informatie op te vragen. Bijvoorbeeld in die gevallen dat een toezichthouder wil achterhalen of de cliënt de waarheid spreekt of wanneer de cliënt zijn toestemming niet geeft en de informatie nodig is voor het uitoefenen van de taak van de toezichthouder.

Indien een toezichthouder gegevens wil opvragen bij een derde of gegevens aan een derde wil verstrekken, geldt een aantal regels dat betrekking heeft op de privacy van de betrokkene (cliënt van de reclassering). De hoofdregel voor het verwerken van persoonsgegevens is dat de toestemming van de betrokkene vereist is (art. 8 sub a Wbp). Onder verwerken van persoonsgegevens verstaat de Wbp:

'Elke handeling of elk geheel van handelingen met betrekking tot persoonsgegevens, waaronder in ieder geval het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bewerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiding of enige andere vorm van terbeschikkingstelling, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, alsmede het afschermen, uitwissen of vernietigen van gegevens (art. 1 sub b Wbp).'

Op de hoofdregel gelden een aantal uitzonderingen. In artikel 8 sub b tot en met sub f Wbp wordt opgesomd wanneer het verwerken van persoonsgegevens mag plaatsvinden zonder de toestemming van de betrokkene. Daarnaast dienen de proportionaliteitseis en de subsidiariteitseis in acht genomen te worden. De proportionaliteitseis houdt in dat de inbreuk op de belangen van de bij de verwerking van persoonsgegevens betrokkene niet onevenredig mag zijn in verhouding tot het met de verwerking te dienen doel⁵⁵. Bij het opvragen van gegevens dient telkens afgevraagd te worden of de gegevens nodig zijn om het toezicht uit te oefenen. Het opvragen van bijvoorbeeld medische gegevens is alleen nodig indien de medische gegevens van belang zijn voor het toezicht omdat de cliënt een behandeling dient te ondergaan. De subsidiariteitseis houdt in dat het doel waarvoor de persoonsgegevens worden verwerkt in redelijkheid niet op een andere, voor de bij de verwerking van persoonsgegevens betrokkene minder nadelige wijze kunnen worden verwerkt⁵⁶. Dit houdt in dat er voor de manier van gegevensverwerking gekozen dient te worden die minder nadelig is voor de betrokkene.

Daarnaast regelt artikel 16 Wbp dat gevoelige persoonsgegevens niet verwerkt mogen worden. Onder gevoelige persoonsgegevens verstaat de Wbp persoonsinformatie betreffende godsdienst, levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksueel leven, alsmede persoonsgegevens betreffende het lidmaatschap van een vakbond, strafrechtelijke persoonsgegevens en persoonsgegevens over onrechtmatig of hinderlijk gedrag. Onder strafrechtelijke persoonsgegevens worden gegevens verstaan die betrekking hebben op overtredingen, misdrijven en strafrechtelijke veroordelingen. Het begrip

⁵⁵ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 80 (MvT)

⁵⁶ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 80 (MvT)

strafrechtelijke gegevens omvat ook gegevens over de toepassing van het formele strafrecht, bijvoorbeeld het gegeven dat iemand is gearresteerd of dat tegen hem proces-verbaal is opgemaakt⁵⁷. De gegevens die de reclassering van een cliënt verwerkt, zijn strafrechtelijke gegevens omdat de cliënten van de reclassering, wegens het plegen/verdenking van een strafbaar feit, bekend zijn bij de reclassering. Op grond van artikel 16 Wbp zou de reclassering deze gegevens dus niet mogen verwerken. Artikel 22 Wbp regelt dat het verbod van artikel 16 Wbp niet van toepassing is in die gevallen dat de verwerking van de strafrechtelijke persoonsgegevens geschiedt door organen die krachtens de wet zijn belast met de toepassing van het strafrecht. De reclassering is een orgaan dat krachtens de wet is belast met de toepassing van het strafrecht. Daarom mag de reclassering wel strafrechtelijke gegevens verwerken. Organen die op grond van artikel 22 Wbp strafrechtelijke persoonsgegevens mogen verwerken, mogen deze alleen verstrekken aan organen die op grond van artikel 22 Wbp tevens bevoegd zijn om strafrechtelijke persoonsgegevens te verwerken. De reclassering is bevoegd om strafrechtelijke persoonsgegevens uit te wisselen met⁵⁸.

- Politie;
 - Openbaar Ministerie;
 - Dienst Justitiële Inrichtingen (waaronder de Tbs-klinieken en het NIFP, Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie);
 - Bureau Jeugdzorg, onderdeel jeugdreclassering;
 - Raad voor de Kinderbescherming (in haar rol bij jeugdstrafzaken);
 - Gemeente in het kader van haar openbare orde taak (waaronder ook nazorg valt).
- De reclassering mag met bovenstaande organisaties cliëntgegevens uitwisselen.

Daarnaast is het verbod van artikel 16 Wbp niet van toepassing op gegevensverwerking van strafrechtelijke persoonsgegevens die instellingen nodig hebben in aanvulling op de verwerking van persoonsgegevens betreffende iemands gezondheid met het oog op een goede behandeling of verzorging van de betrokkene (art. 21 lid 3 Wbp).

Onder instelling worden verstaan (art. 21 lid 1 sub a Wbp):

- Ziekenhuizen
- GGD
- Speciale scholen
- Instelling voor Jeugdhulpverlening
- Algemeen Maatschappelijk Werk

Aan andere instellingen dan in bovenstaand lijstje mogen **geen** strafrechtelijke gegevens wordt verstrekt zonder toestemming van de cliënt. Woningcorporaties mogen geen strafrechtelijke gegevens verwerken. Hier mag de reclassering dus geen gegevens aan verstrekken⁵⁹.

Medische gegevens inwinnen

Omdat de reclassering cliënten onder zich heeft die worden behandeld door een arts kan het wenselijk zijn om zonder toestemming van de cliënt medische informatie op te vragen bij de behandelaar. Daarom wordt aan dit onderdeel extra aandacht besteed.

Volgens artikel 5 van het Privacyreglement van de reclassering mag de reclassering gegevens over de cliënt inwinnen bij hulpverleners (art. 5 lid 2 sub a en b Privacyreglement Reclassering (bijlage 9)). Het feit dat de reclassering op grond van artikel 5 van het Privacyreglement gerechtigd is om informatie in te winnen bij hulpverleners betekent niet dat

⁵⁷ G. Bethlehem, *Bescherming en uitwisseling cliëntgegevens, Privacyreglement 12 september 2007*, Utrecht: Reclassering Nederland p. 15.

⁵⁸ G. Bethlehem, *Bescherming en uitwisseling cliëntgegevens, Privacyreglement 12 september 2007*, Utrecht: Reclassering Nederland p. 15.

⁵⁹ G. Bethlehem, *Bescherming en uitwisseling cliëntgegevens, Privacyreglement 12 september 2007*, Utrecht: Reclassering Nederland p. 15.

hulpverleners ook verplicht zijn om deze informatie te verstrekken. Hulpverleners zijn bij het verstrekken van persoonsgegevens gebonden aan de Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) en de Wet Geneeskundige Behandelingsovereenkomst. Hieruit vloeit voort dat hulpverleners alleen met toestemming van de betrokkene medische persoonsgegevens mogen verstrekken aan derden. Hulpverleners mogen alleen zonder toestemming van de cliënt medische gegevens verstrekken aan de reclassering als de behandeling van de cliënt in strafrechtelijk kader is opgelegd. Bijvoorbeeld bij een voorwaardelijke veroordeling waaraan als bijzondere voorwaarde een behandeling is gekoppeld. Indien de behandeling door de rechter is opgelegd mag een hulpverlener zonder toestemming gegevens verstrekken aan de reclassering. Het betreft slechts buitenkant-informatie. Dit is bijvoorbeeld informatie over de vraag of de cliënt de behandeling volgt en of hij zijn afspraken nakomt. Er mogen geen medische details verstrekt worden aan de reclassering⁶⁰. Wat belangrijk is, is dat per concreet geval bekeken dient te worden of de medische informatie noodzakelijk is voor de uitoefening van de taak. Daarnaast is het voor de vertrouwensrelatie tussen de toezichthouder en de cliënt altijd beter om dergelijke informatie met toestemming te verkrijgen. Een goede vertrouwensrelatie komt het toezicht alleen maar ten goede. Vanuit de reclassering wordt aangeraden om de cliënt een verklaring van geen bezwaar te laten ondertekenen. Hierin wordt opgenomen bij wie de toezichthouder informatie gaat inwinnen die tijdens het toezicht wordt gebruikt. Zodra dit formulier is ondertekend, is de toezichthouder vrij om informatie in te winnen bij diverse instanties of personen die in de verklaring van geen bezwaar zijn opgenomen.

Overige persoonsgegevens

Veel bedrijven en instanties hanteren gedragscodes waarin staat opgenomen hoe er met de verwerking van persoonsgegevens om gegaan dient te worden. Een voorbeeld van gedragscode is de gedragscode die de Rabobank⁶¹ hanteert. Over het algemeen geldt de hoofdregel van artikel 8 Wbp, dat de toestemming van de cliënt vereist is om informatie in te winnen. Indien als bijzondere voorwaarde is opgenomen dat de cliënt de toezichthouder inzage moet verstrekken in bijvoorbeeld de financiële situatie mag de toezichthouder dergelijke informatie inzien. De inzage is dan opgenomen als bijzondere voorwaarde. Indien de cliënt zich daar niet aan houdt, kan het toezicht worden teruggestuurd naar het OM. Indien een toezichthouder dus van mening is dat inzage in bepaalde gegevens van de cliënt noodzakelijk is voor de uitoefening van zijn taak kan aan de rechter geadviseerd worden om dit als bijzondere voorwaarde op te nemen.

4.2.2 Computer van de cliënt nakijken op kinderporno

Een toezichthouder is geen opsporingsambtenaar en wil dit ook niet zijn. Toch kan het in uitzonderlijke gevallen wenselijk zijn om zonder toestemming van de cliënt de computer na te kijken op strafbare feiten (bezit van kinderporno). Wanneer er toestemming van de cliënt is om zijn computer na te kijken is er geen probleem. De vraag is echter of de toezichthouder de computer zonder toestemming na mag kijken op kinderporno.

Over het nakijken van de computer zonder de toestemming van de cliënt bestaat veel onduidelijkheid. De ene toezichthouder is van mening dat het wel kan en de ander vindt dat hij dan teveel optreedt als opsporingsambtenaar. Indien de toezichthouder de computer van de cliënt doorzoekt maakt hij in feite inbreuk op artikel 10 Gw en wordt de privacy van de cliënt geschonden. Zoals uit hoofdstuk twee is gebleken mag een inbreuk op een artikel zoals artikel 10 Gw gemaakt worden als dergelijke beperkingen uit een wet in formele zin voortvloeien. Uit artikel 8 lid 2 EVRM staan de beperkingen opgesomd. Het in het bezit hebben van kinderporno valt onder een strafbaar feit. Indien er sprake is van een strafbaar

⁶⁰ Informatie uit email van mevrouw Bethlehem, bedrijfsjurist Reclassering Nederland verkregen. Dergelijke mails zijn gedurende de stageperiode een aantal keer uitgewisseld.

⁶¹ Rabobank Groep, *Gedragscode*,

<<http://www.rabobankgroep.nl/download/Gedragscode%20Rabobank%20Groep.pdf>> geraadpleegd op 17 november 2008.

feit mag er volgens artikel 8 lid 2 EVRM inbreuk worden gemaakt op artikel 10 Gw. Een politieagent is belast met het opsporen van strafbare feiten (art. 141 Sv). Bij verdenking van het plegen van strafbare feiten mogen zij bijvoorbeeld een woning doorzoeken. Maar het is niet de taak van de toezichthouder om strafbare feiten op te sporen. Het is de taak van de toezichthouder om de cliënt hulp en steun te verlenen, ervoor te zorgen dat de cliënt niet recidiveert en te controleren of de cliënt zich aan de bijzondere voorwaarde(n) houdt. In de Reclasseringsregeling 1995 staat dat toezichthouders van hun bevoegdheid gebruik mogen maken zolang dit voor de uitoefening van hun taak nodig is. Indien de toezichthouder van mening is dat hij zijn taak alleen kan uitoefenen als hij ook nakijkt of de cliënt geen kinderporno meer bezit zou het mogelijk gegrond zijn dat de toezichthouder de computer bekijkt⁶².

Gedurende dit onderzoek zijn geen stukken of onderzoeken gevonden waaruit blijkt dat het doorzoeken van de computer van de cliënt onder de bevoegdheid van de toezichthouder valt. De toezichthouder zou het kunnen terugvoeren op de Reclasseringsregeling maar het is onbekend of dit voldoende grond is om een dergelijke inbreuk op artikel 10 Gw te maken. Een toezichthouder kan er ook voor kiezen om het toezicht, bij het ontbreken van toestemming van de cliënt voor het doorzoeken van de computer, terug te sturen naar het OM, omdat het ontbreken van de toestemming het onmogelijk maakt om de taak van de toezichthouder uit te oefenen. Het OM kan dan passende stappen ondernemen. Mogelijk werkt het preventief als de cliënt weet dat, wanneer hij niet meewerkt, de toezichthouder hiervan melding maakt bij de Officier van Justitie.

De toezichthouder mag de computer van de cliënt zonder toestemming doorzoeken als dit als bijzondere voorwaarde is opgenomen. Als bijzondere voorwaarde kan dan bijvoorbeeld opgenomen zijn dat de cliënt inzage moet geven in computerbestanden. Dan mag de toezichthouder de bestanden doorzoeken want de toezichthouder moet het vonnis uitvoeren en indien de cliënt zich niet aan de bijzondere voorwaarde houdt kan hij dit melden aan het OM, zodat het OM verdere stappen kan ondernemen.

Indien de toestemming is verkregen of als blijkt dat de toezichthouders bevoegd zijn, is een volgend vraagstuk of toezichthouders voldoende kennis van computers hebben om dergelijke bestanden te zoeken. Uit verschillende gesprekken met toezichthouders⁶³ blijkt dat zij niet voldoende kennis hebben om computers van cliënt na te kijken op kinderporno. Een cliënt heeft vaak meer verstand van de computer en kan dergelijke bestanden verbergen zodat deze niet gemakkelijk te achterhalen zijn. Wil een toezichthouder zijn taak goed uitvoeren en wil het controlemiddel 'doorzoeken van computers veroordeelden zedendelinquenten' en nieuw controlemiddel worden dan moeten de toezichthouders opgeleid worden om computers op dergelijke bestanden te controleren.

4.2.3 Identiteit cliënt verifiëren

Wanneer een cliënt als bijzondere voorwaarde een meldingsplicht of locatiegebod opgelegd heeft gekregen kan het voorkomen dat de cliënt zich moet melden op een locatie waar de mensen op de locatie hem nog nooit hebben gezien. Maar daarnaast kan het ook nuttig zijn om de identiteit van een cliënt te verifiëren als het toezicht start. Dit kan bijvoorbeeld wenselijk zijn indien het toezicht start en de toezichthouder de cliënt nog niet eerder heeft gezien. Om te voorkomen dat de cliënt zijn meldingsplicht niet nakomt en een ander persoon voor zijn meldingsplicht laat opdraaien kan het wenselijk zijn om de identiteit van de cliënt te verifiëren. Het verifiëren van de identiteit is ook een handig middel om te controleren of de

⁶² **Mogelijk** omdat er veel onduidelijk over heerst. Er is geen artikel te vinden in een wetboek of een stuk afkomstig van de overheid waarin expliciet staat vermeld dat de toezichthouder bevoegd is een computer te doorzoeken.

⁶³ Deze gesprekken hebben spontaan plaatsgevonden gedurende de gehele onderzoeksperiode.

juiste persoon onder toezicht staat. Maar de vraag is dan of een reclasseringswerker naar een identiteitsbewijs van een cliënt mag vragen.

Een politieambtenaar, een opsporingsambtenaar van een van de bijzondere opsporingsdiensten, een buitengewoon opsporingsambtenaar of een militair van de Koninklijke marechaussee is bevoegd om de administratieve identiteit van een verdachte vast te stellen⁶⁴ (art. 8a Politiewet). In dit artikel staat reclasseringswerker niet vermeld. Omdat het in een aantal gevallen wenselijk is dat het aantal personen dat in artikel 8a Politiewet vermeld staat uitgebreid wordt, is op dit moment een wetsvoorstel in behandeling bij de Tweede kamer (Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen). Dit wetsvoorstel houdt in dat ook een medewerker van de reclassering (toezichthouder of rapporteur) naar de identiteit van een cliënt mag vragen. Een werkstrafbegeleider is nu al bevoegd om de identiteit van een werkgestrate te verifiëren. De werkgestrate is op grond van de Wet Identificatieplicht verplicht zich te legitimeren. Volgens deze wet is iedere werknemer in de zin van de Arbeidsongeschiktheidswet verplicht zich te legitimeren. Een werkgestrate is op grond van deze wet een werknemer in de zin van de Arbeidsongeschiktheidswet (art. 1 lid 1 sub b en lid 2 sub b Arbeidsongeschiktheidswet).

Indien het wetsvoorstel aangenomen wordt is het in de toekomst voor een rapporteur of toezichthouder van de reclassering (dus iemand van Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ Nederland en het Leger des Heils) mogelijk om de identiteit van een cliënt te verifiëren. Het verifiëren van de identiteit gaat primair door middel van vingerafdrukken van de cliënt die zijn opgenomen in HAVANK. HAVANK is het landelijke vingerafdrukkenbestand. Wanneer er geen vingerafdrukken van de cliënt in HAVANK zijn opgenomen wordt de identiteit vastgesteld door middel van de identiteitspapieren⁶⁵. Het verifiëren van de identiteit van de cliënt mag alleen door een medewerker van de reclassering worden gedaan als de identiteit nog niet eerder door hem is vastgesteld of als de cliënt zich buiten het politiebureau of inrichting bevindt. Een toezichthouder die de opdracht krijgt om het toezicht over een cliënt uit te voeren waarover een collega van hem een rapportage heeft uitgebracht heeft de cliënt nog niet eerder gezien en mag dan naar de identiteit van de cliënt vragen. Het wetsvoorstel bevat niet de verplichting voor een cliënt om zich te legitimeren ten overstaan van een medewerker van de reclassering. De toezichthouder wordt bevoegd om de identiteit te verifiëren maar de cliënt hoeft hier niet verplicht aan mee te werken. Wanneer de cliënt weigert zijn medewerking te verlenen maakt de toezichthouder hiervan melding bij de Officier van Justitie⁶⁶. De Officier van Justitie kan dan passende stappen ondernemen.

4.2.4 Lekencontrole

Tijdens de brainstormsessie en uit de aanbevelingen van de enquête blijkt dat er veel aanbevelingen zijn die betrekking hebben op het inschakelen van een onbekend iemand voor de cliënt tijdens de controle van het locatiegebod, locatieverbod en het meldingsgebod. De gedachte achter de lekencontrole is dat de cliënt onverwachts wordt gecontroleerd op het naleven van de bijzondere voorwaarde(n).

Net als bij de ziektecontrole (zie paragraaf 4.1) is de gedachte achter de lekencontrole dat iemand onverwachts controleert of de cliënt zich aan de opgelegde bijzondere voorwaarde(n) houdt. Een lekencontroleur is iemand die geen toezichthoudende functie heeft. Zijn functie is het controleren van de cliënt en of deze zich aan het opgelegde locatiegebod of locatieverbod houdt. De leek en de cliënt hebben nog niet eerder contact gehad. Het nadeel hiervan is dat de leek niet met zekerheid kan vaststellen dat hij de juiste persoon controleert. Pas wanneer de wetswijziging (zie paragraaf 4.2.3) van kracht wordt is

⁶⁴ Kamerstukken II 2007/08, 31436 nr. 3 herdruk p. 22 MvT.

⁶⁵ Kamerstukken II 2007/08, 31436 nr. 3 herdruk p. 38 MvT.

⁶⁶ Kamerstukken II 2007/08, 31436 nr. 3 herdruk par. 6.5.4 p. 39 MvT.

het voor een leek mogelijk om met zekerheid vast te stellen dat hij de juiste persoon controleert omdat hij dan bevoegd is om de identiteit te verifiëren. Dit mag alleen als de leek ook in dienst van de reclassering is. Wanneer er een bedrijf wordt ingeschakeld dat de lekencontrole op zich neemt, is deze niet bevoegd de identiteit van de cliënt te verifiëren en kan niet met zekerheid worden vastgesteld of de juiste cliënt wordt gecontroleerd. De reclassering is op grond van artikel 9 lid 2 sub e van het Privacyreglement, niet bevoegd om een foto van de cliënt aan een bedrijf te verstrekken die niet zijn opgesomd in sub 2. Op grond van sub f van dit artikel mogen gegevens pas uitgewisseld worden als de cliënt daarvoor toestemming heeft gegeven. Gegevensuitwisseling mag alleen plaatsvinden zonder toestemming van de cliënt in de in artikel 9 lid 2 sub e genoemde gevallen. Volgens artikel 9 lid 2 sub e van het Privacyreglement mag er namelijk alleen zonder toestemming van de cliënt informatie ingewonnen worden bij:

- Reclasseringsinstelling;
- Politie;
- Openbaar Ministerie;
- Dienst Justitiële Inrichtingen;
- NIFP (Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie);
- Bureau's Jeugdzorg (onderdeel jeugdreclassering);
- Raad voor de Kinderbescherming (onderdeel jeugdstrafzaken);
- Gemeenten (in het kader van hun openbare orde taak);
- Andere organisaties die op grond van de wet zijn belast met de toepassing van het strafrecht, één en ander onverminderd het bepaalde in sub d. van artikel 9 lid 2;
- Instellingen en hulpverleners voor gezondheidszorg;
- Jeugdzorg;
- Maatschappelijke dienstverlening, voor zover de instellingen of hulpverleners de gegevens nodig hebben in aanvulling op de gegevens die zij verwerken omtrent de gezondheid van de cliënt.

Uitwisseling met een bedrijf dat de controle op zich neemt (bijvoorbeeld beveiligingsbedrijf), is niet een geval dat zich in artikel 9 lid 2 sub e van het Privacyreglement voordoet. Om die reden mogen er geen gegevens worden verstrekt aan een beveiligingsbedrijf. Wanneer de reclassering de controle door bijvoorbeeld een beveiligingsbedrijf wil laten uitvoeren heeft het beveiligingsbedrijf gegevens nodig. Zonder deze gegevens kan de controle niet worden uitgevoerd. Om die reden kan de reclassering dus geen beveiligingsbedrijf inschakelen die controleert of de cliënt zich aan de bijzondere voorwaarde(n) houdt.

De reclassering kan er ook voor kiezen om een medewerker van de reclassering als leek in te zetten voor de lekencontrole. Medewerkers van de reclassering mogen onderling wél gegevens van een cliënt, zonder toestemming van de cliënt, uitwisselen (art. 9 lid 2 sub c Privacyreglement). Een medewerker die in dienst is van de reclassering kan over een foto van een cliënt beschikken omdat hij een medewerker van de reclassering is. De foto van de cliënt blijft binnen de reclassering en hierdoor blijft de privacy van de cliënt gewaarborgd en worden de regels die uit het Privacyreglement voortvloeien nageleefd. Zeker wanneer de wetwijziging van kracht wordt is met meer zekerheid vast te stellen dat de juiste persoon wordt gecontroleerd.

4.2.5 Inschakelen van camerabeelden

Tijdens de brainstormsessie is het idee geopperd om door middel van cameratoezicht te controleren of een cliënt zich aan het locatieverbod houdt.

Om een locatieverbod te controleren dient op de plaats van het verbod een camera aanwezig te zijn. Volgens een onderzoek naar cameratoezicht op openbare plaatsen van S.

Dekkers en G. Homburg uit 2006⁶⁷ bevinden de meeste camera's zich in uitgaanscentra, winkelcentra, op bedrijventerreinen en op en rond stations⁶⁸. In de meeste gevallen heeft een locatieverbod betrekking op openbare plaatsen bijvoorbeeld uitgaansgelegenheden of winkelcentra (bijvoorbeeld omdat iemand heeft gevochten tijdens het uitgaan of een veelpleger die winkeldiefstallen pleegt). Dit betekent dat op de locatieverboden regelmatig camera's aanwezig zijn. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat vooral in de provincie Noord-Brabant veel gebruik wordt gemaakt van cameratoezicht⁶⁹. Aangezien dit onderzoek wordt uitgevoerd voor de reclassering in 's-Hertogenbosch en de cliënten van deze regio regelmatig een locatieverbod opgelegd krijgen waarvan de locatie zich in de provincie Noord-Brabant bevindt, kan dit betekenen dat op veel plaatsen die betrekking hebben op het verbod camera's aanwezig zijn.

Uit het onderzoek blijkt tevens dat bijna alle gemeenten het cameratoezicht duidelijk kenbaar maken aan het publiek. Dit doen gemeenten bijvoorbeeld door middel van bordjes waarop staat aangegeven dat camera's op de locatie aanwezig zijn⁷⁰. Dit heeft een preventieve werking. Wanneer de cliënt weet dat hij gefilmd kan worden op een locatie waarvoor de cliënt een verbod opgelegd heeft gekregen kan dit preventief werken en voorkomen dat hij het verbod overtreedt.

De reclassering mag op grond van artikel 5 lid 2 van het Privacyreglement van de reclassering zonder toestemming van de cliënt persoonsgegevens uitwisselen met de politie. In het kader van de Wet Bescherming Persoonsgegevens is deze wet ook van toepassing op camerabeelden (art. 2 Wbp). Uit het onderzoek van Dekkers en Homburg 2006 blijkt dat de meerderheid van de beelden door de politie wordt bekeken⁷¹. De politie is bevoegd tot het opsporen van strafbare feiten (art. 142 Sv). Zodra zij constateren dat een cliënt het locatieverbod overtreedt, is de politie bevoegd om de cliënt aan te houden, de cliënt overtreedt immers het locatieverbod en pleegt daarmee een strafbaar feit. Het doel van het inzetten van het controlemiddel 'cameratoezicht' is niet het aanhouden van de cliënt, maar het controleren van de bijzondere voorwaarde. Indien de toezichthouder constateert dat de cliënt zijn bijzondere voorwaarde niet nakomt kan hij als reactie daarop verdere stappen ondernemen. Omdat de politie belast is met het opsporen van strafbare feiten is het meer voor de hand liggend om de gemeente in te schakelen bij het uitwisselen van camerabeelden. Volgens het onderzoek van Dekkers en Homburg bekijken ook gemeenten de camerabeelden⁷². De gemeente is onder andere belast met de handhaving van de openbare orde. De gemeente zou de camerabeelden aan de reclassering kunnen verstrekken zodat de reclassering kan controleren of de cliënt zich aan de bijzondere voorwaarde(n) houdt. Wanneer blijkt dat een cliënt zich niet aan een bijzondere voorwaarde houdt kan de reclassering daaraan consequenties verbinden. De reclassering is immers belast met het toezicht op de naleving van de bijzondere voorwaarden.

Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat camerabeelden ook door particulieren beveiligingsbedrijven worden bekeken⁷³. Het lijkt geen optie om dergelijke beelden met particulieren beveiligingsbedrijven uit te wisselen. Particuliere beveiligingsbedrijven staan

⁶⁷ S. Dekkers, G. Homburg, *Evaluatie Cameratoezicht op openbare plaatsen*, Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek 2006.

⁶⁸ S. Dekkers, G. Homburg, *Evaluatie Cameratoezicht op openbare plaatsen*, Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek 2006 p. 6.

⁶⁹ S. Dekkers, G. Homburg, *Evaluatie Cameratoezicht op openbare plaatsen*, Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek 2006. p. 5.

⁷⁰ S. Dekkers, G. Homburg, *Evaluatie Cameratoezicht op openbare plaatsen*, Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek 2006. p. 10.

⁷¹ S. Dekkers, G. Homburg, *Evaluatie Cameratoezicht op openbare plaatsen*, Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek 2006. p. 9

⁷² S. Dekkers, G. Homburg, *Evaluatie Cameratoezicht op openbare plaatsen*, Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek 2006. p. 9.

⁷³ S. Dekkers, G. Homburg, *Evaluatie Cameratoezicht op openbare plaatsen*, Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek 2006. p. 9.

namelijk niet opgesomd in artikel 9 lid 2 sub e van het Privacyreglement. En daarom is voor het uitwisselen van informatie de toestemming van de cliënt nodig. In de gevallen dat deze toestemming niet wordt verkregen is het niet mogelijk om beelden uit te wisselen met een particulier beveiligingsbedrijf.

Volgens artikel 2 van de Wbp is deze wet ook van toepassing op camerabeelden. Wanneer de reclassering wil beschikken over camerabeelden die door de gemeente zijn gemaakt moet de Wbp in acht genomen worden. In artikel 8 van de Wbp staan de voorwaarden opgesomd waaraan gegevensverwerking dient te voldoen. Zoals uit paragraaf 4.2.1 al bleek is de reclassering bevoegd om strafrechtelijke gegevens uit te wisselen met de gemeente. In artikel 5 van het Privacyreglement van de Reclassering staat de reclassering zonder toestemming van de cliënt bevoegd is om informatie in te winnen bij onder andere de gemeenten. Om die reden is het mogelijk om camerabeelden die door de gemeente zijn opgenomen uit te wisselen met de reclassering.

4.2.6 Toezien op het urineren tijdens de urinecontrole

De regio 's-Hertogenbosch laat de urinecontrole uitvoeren door het Diagnostisch Centrum. Door navraag te doen bij het Diagnostisch Centrum is gebleken dat zij niet toezien op het urineren en ook geen gebruik maken van een urinecup (potje dat de urine opvangt) die beveiligd is tegen fraude.

In penitentiaire inrichtingen wordt tijdens de urinecontrole toegezien op het urineren. Artikel 30 Pbw regelt dat de directeur van de inrichting een gedetineerde mag verplichten om zijn medewerking te verlenen aan een urinecontrole. Op de urinecontrole in de inrichting is een regeling van toepassing de Regeling urinecontrole penitentiaire inrichtingen. In deze regeling staat in artikel 3 lid 3 dat de gedetineerde onder toezien oog van een medewerker van de inrichting dient te urineren. Hierdoor wordt de kans op frauderen met urine verkleind tot nihil. De regio 's-Hertogenbosch wil ook toezien op het urineren om fraude te voorkomen, zij vragen zich alleen af of zij hiertoe bevoegd zijn.

Op 12 november 2008 heeft er een gesprek plaatsgevonden met de heer Nino van Wolferen. De heer van Wolferen is beleidsmedewerker op het Landelijk Kantoor van de Reclassering in Utrecht. Door zijn ervaring in het reclasseringswerk weet de heer van Wolferen veel over urinecontroles. Daarnaast is hij nauw betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe controlemiddelen die op het gebruik van middelen (drugs, alcohol) kunnen testen.

Uit het gesprek met de heer Van Wolferen blijkt dat de urinecontrole in de regio Noord-Nederland, regio Amsterdam, de unit Leiden van de regio Den Haag en de unit Flevoland van de regio Midden-Nederland wordt uitgevoerd door de GG&GD. Bij de GG&GD wordt gebruik gemaakt van een speciale urinecup waarin de urine wordt opgevangen. Deze urinecup meet de temperatuur van de urine waardoor de kans op fraude wordt verkleind. Indien de temperatuur van de urine niet overeenkomt met de temperatuur die de urine zou moeten hebben (ongeveer lichaamstemperatuur), wordt de cliënt van de reclassering verzocht om alsnog zijn medewerking te verlenen aan een urinecontrole. Daarnaast vindt de urinecontrole, die door de GG&GD wordt uitgevoerd, onder toezien oog van een medewerker van de GG&GD plaats. Het onder toezien oog van een medewerker urineren, maakt geen inbreuk op de integriteit van een persoon (art. 11 Gw) omdat er tijdens het urineren niet aan de persoon wordt gezeten. Er wordt alleen gekeken naar het urineren om de kans op fraude te verkleinen. Daarnaast gebeurt het toezien op urineren regelmatig door middel van spiegeltjes. Dit is prettiger voor de cliënt omdat het zo niet opvalt dat hij in de gaten wordt gehouden. De urinecontrole die in de regio Noord-Nederland, regio Amsterdam, de unit Leiden van de regio Den Haag en de unit Flevoland van de regio Midden-Nederland wordt uitgevoerd wordt getest op vier soorten drugs. De urine wordt gecontroleerd op Amfetamine (XTC), Cocaïne, Marihuana, Hasj, Morfine en Metafetamine (Speed). De reclassering heeft geïnventariseerd wat de meest gebruikte drugssoorten zijn onder haar cliënten en heeft daarom voor deze soorten gekozen. Wanneer de urinecontrole positief is, wordt de urine doorgestuurd naar een laboratorium in het TweeSteden ziekenhuis te Tilburg.

Daar wordt de urine opnieuw onderzocht zodat exacte waardes en hoeveelheden bekend worden. De exacte waardes en hoeveelheden zijn nodig indien het toezicht wordt teruggestuurd naar het OM omdat de cliënt zich niet aan de bijzondere voorwaarde heeft gehouden.

Uit het gesprek met de heer van Wolferen blijkt tevens dat door middel van een urinecontrole niet achterhaald kan worden of de cliënt alcohol heeft gedronken. Dit is erg moeilijk te controleren. Stel dat de cliënt op maandag aan een urinecontrole moet meewerken, dan kan uit de urine niet worden opgemaakt dat er zondag alcohol is gedronken. Daarom is de urinecontrole minder geschikt om een cliënt te controleren op alcoholgebruik. Alleen door middel van een bloedtest kan gecontroleerd worden of de cliënt zich aan het alcoholverbod houdt. Een bloedtest maakt inbreuk op de lichamelijke integriteit omdat er tijdens een bloedtest bloed wordt afgenomen en de cliënt wordt aangeraakt (er wordt in de cliënt geprikt). Een toezichthouder is niet bevoegd om een dergelijke opdracht te geven. Pas als de rechter heeft bepaald dat de cliënt aan een bloedtest moet meewerken is een toezichthouder bevoegd om een opdracht te geven voor een bloedtest. De heer Van Wolferen wil dan ook dat het uitvoeren van een bloedtest in het vonnis wordt opgenomen als een bijzondere voorwaarde zodat de toezichthouder een dergelijke opdracht kan geven. En het alcoholverbod gecontroleerd kan worden.

4.2.7 Blaastest

De politie maakt gebruik van een blaastest om te controleren of bestuurders in het verkeer meer alcohol, dan toegestaan, heeft gedronken (art. 8 Wegenverkeerswet 1994 voor de hoogtes van de alcoholpromillages). Tijdens de brainstormsessie is de vraag gesteld of het voor de reclassering mogelijk is om gebruik te maken van de blaastest zodat een cliënt gecontroleerd kan worden op het gebruik van alcohol.

Met de heer Van Wolferen is tevens gesproken over het inzetten van de blaastest. De blaastest geeft aan of een persoon meer dan het toegestane alcoholpromillage heeft gedronken. De blaastest meet de hoeveelheid alcohol per uitgeademde lucht. Indien de bestuurder meer dan het toegestane promillage heeft gedronken wordt de bestuurder aangehouden en meegenomen naar het bureau voor een nieuwe blaastest op een ademanalyseapparaat⁷⁴. Deze blaastest is nauwkeuriger en kan daarom exact aangeven hoeveel alcoholpromillage de uitgeademde lucht bevat. Voor een eventueel proces-verbaal is het nodig om de exacte waardes op te nemen. Daarom dient er bij een te hoog alcoholpromillage altijd een ademanalyse uitgevoerd te worden. Maar hoe lang blijft alcoholgebruik zichtbaar voor een blaastest?

De blaastest van de politie meet niet of een bestuurder een dag ervoor alcohol heeft gedronken. Volgens de website alcoholinfo.nl⁷⁵ heeft de lever 1,5 uur nodig om één standaardglas alcohol af te breken. Indien dit twee glazen zijn duurt dit drie uur. De tijd die de lever nodig heeft om een glas af te breken is ook de tijd dat een blaastest kan meten of iemand alcohol heeft gedronken. Indien de toezichthouder in de middag een blaastest uitvoert kan niet achterhaald worden of de cliënt de vorige dag heeft gedronken. Zelfs indien de cliënt in de ochtend één glas alcohol heeft gedronken kan dit moeilijk achterhaald worden. Volgens de heer Van Wolferen heeft een blaastest wel een preventieve werking. Maar omdat een blaastest eigenlijk alleen op de dag van gebruik kan achterhalen of een persoon heeft gedronken lijkt het uitvoeren van een blaastest niet veel meerwaarde te hebben boven het uitoefenen van urinecontrole. Deze meet immers ook het gebruik van alcohol op dezelfde

⁷⁴ Politie, *alcoholcontroles*,

<<http://www.politie.nl/midden-en-west-brabant/verkeer/aandachtspunten/alcohol.asp>> geraadpleegd op 13 november 2008.

⁷⁵ Alcoholinfo.nl, *vraag en antwoord*,

<<http://www.alcoholinfo.nl/index.cfm?act=qena.antwoord&uuid=D082FC1E-9412-F56F-7EB0-391F91DBDDF26978>> geraadpleegd op 17 november 2008.

dag. Het inzetten van de blaastest kost vooral extra geld wegens aanschaf en lijkt niet beter te werken dan de urinecontrole.

4.3 Conclusie

In hoofdstuk vier stond de vraag centraal of het mogelijk is om nieuwe controlemiddelen in te zetten tijdens de controle van de bijzondere voorwaarde. Om hier antwoord op te geven is van aanbevelingen uit de enquête en het RMO onderzocht of er mogelijkheden zijn om de 'nieuwe' controlemiddelen in te zetten. De reclassering regio 's-Hertogenbosch zou haar controlemiddelenpakket kunnen uitbreiden met het verifiëren van de identiteit van de cliënt indien de Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen wordt aangenomen. Daarnaast zou de lekencontrole ingezet kunnen worden als de leek een medewerker is van de reclassering. Door middel van camera's op openbare plaatsen die in het beheer zijn van de gemeenten kan de reclassering het locatieverbod en locatiegebod controleren. De reclassering mag namelijk met gemeenten cliëntgegevens uitwisselen. De regio 's-Hertogenbosch is bevoegd om toe te zien op het urineren. In andere regio's en units van de reclassering gebeurt dit namelijk ook. Zij laten de urinecontrole namelijk uitvoeren door de GG&GD en die zien toe op het urineren.

Uit hoofdstuk vier is tevens gebleken dat wanneer als bijzondere voorwaarde is opgenomen dat de cliënt inzage moet verlenen in computerbestanden de toezichthouder bevoegd is om de bestanden te controleren op kinderporno. Door middel van een bloedtest kan gecontroleerd worden of de cliënt zich aan het alcoholverbod houdt. De reclassering is pas bevoegd om een bloedtest uit te laten voeren als dit in het vonnis als bijzondere voorwaarde is opgenomen.

Hoofdstuk 5 Conclusies

Hoofdstuk vijf geeft antwoord op de volgende centrale vraag van het onderzoek:

“Welke controlemiddelen, die Reclassering Nederland inzet tijdens de controle van de bijzondere voorwaarden, ‘reclasseringstoezicht’ en de specifieke bijzondere voorwaarden die aan een veroordeelde worden opgelegd in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel, vallen binnen de bevoegdheid van Reclassering Nederland en bij welke bijzondere voorwaarden mogen zij deze inzetten zodat het toezicht efficiënter kan worden ingevuld?”

In de inleiding van het onderzoek is aangegeven dat van de bestaande controlemiddelen niet wordt onderzocht of de reclassering bevoegd is om deze in te zetten. Hiervoor is gekozen omdat dit het onderzoek te omvangrijk zou maken. Daarnaast wordt er van uit gegaan dat de reclassering alleen controlemiddelen inzet waartoe zij bevoegd zijn om deze in te zetten. Om de centrale vraag te beantwoorden zijn een aantal deelvragen opgesteld die gezamenlijk antwoord geven op de centrale vraag. In het hiernavolgende zijn de conclusies op de deelvragen geformuleerd.

Toezicht kan aan een dader/verdachte worden opgelegd in plaats van (een gedeelte van) een gevangenisstraf of maatregel. Toezicht wordt opgelegd door de rechter, Officier van Justitie of de directeur van de DJI⁷⁶. Daarnaast kan een toezicht ook bij Koninklijk Besluit worden opgelegd. Aan toezicht zijn voorwaarden verboden. De toezichthouder verleent de cliënt hulp en steun bij het naleven van de voorwaarden. Daarnaast controleert de toezichthouder of de cliënt zich aan de voorwaarden houdt. Toezicht vindt plaats in gedwongen kader. Dit houdt in dat wanneer de voorwaarden niet worden nageleefd alsnog (het restant van) de gevangenisstraf of (het restant van) de maatregel ten uitvoer kan worden gelegd.

Het wettelijk kader van toezicht wordt gevormd door het Wetboek van Strafrecht, de Reclasseringsregeling 1995 en interne stukken, zoals het handboek van de reclassering. Toezicht maakt inbreuk op artikel 10, 11 en 12 van de Grondwet. Door het toezicht wordt de cliënt beperkt in zijn rechten en vrijheden. Inbreuken op dergelijke grondrechten zijn gerechtvaardigd indien dit uit een wet in formele zin voortvloeit. Artikel 8 lid 2 EVRM⁷⁷ noemt een aantal gevallen wanneer inbreuk op een grondrecht gerechtvaardigd is. Daarnaast dient tijdens het toezicht rekening gehouden te worden met twee belangrijke beginselen, het beginsel van minimale beperking en de proportionaliteitseis. Beide beginselen spelen onder andere een rol bij de keuze van een controlemiddel.

De bijzondere voorwaarden die aan een dader/verdachte opgelegd kunnen worden, worden in artikel 14c lid 2 Sr opgesomd. In 2003 heeft de Commissie Vrijheidsbeperking (‘de commissie Otte’) een lijst samengesteld met veertien bijzondere voorwaarden. De bijzondere voorwaarden zijn onderverdeeld in herstellende voorwaarden, vrijheidsbeperkende voorwaarden, gedragsbeïnvloedende voorwaarden, op zorg gerichte voorwaarden en overige voorwaarden. De reclassering houdt op tien van de veertien bijzondere voorwaarden toezicht. Op de bijzondere voorwaarden die onder de categorie ‘herstellende voorwaarden’ vallen houdt het Centraal Justitieel Incassobureau (CJI) toezicht. Het OM houdt toezicht op de bijzondere voorwaarde ‘storting van een waarborgsom’.

Reclassering Nederland maakt op dit moment gebruik van de volgende controlemiddelen:

- Gesprekken met de cliënt
- Overleg met werkgever
- Huisbezoek
- Elektronisch Toezicht

⁷⁶ Dienst Justitiële Inrichting.

⁷⁷ Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden.

- Overleg met politie
- Overleg met netwerk cliënt
- Casusoverleggen
- Overleg met behandelaars cliënt
- Overleg met scholen
- Urinecontrole
- Ziektecontrole
- Bureau documentatie

Tijdens elk toezicht wordt het controlemiddel 'gesprekken met de cliënt' ingezet. Deze gesprekken kunnen bestaan uit face to face gesprekken en telefonische gesprekken. Uit het bestuderen van toezichtevaluaties en reacties van een enquête blijkt dat de meest voorkomende controlemiddelen het overleg met de behandelaar en overleg met het netwerk van de cliënt zijn. Daarnaast is uit het bestuderen van de toezichtevaluaties gebleken dat er tijdens een toezicht niet wordt aangegeven welk controlemiddel wordt ingezet voor de controle van de bijzondere voorwaarde.

Tijdens het onderzoek is gebleken dat de toezichthouders in de praktijk **niet** aangeven welk controlemiddel ze inzetten tijdens de controle van een bepaalde bijzondere voorwaarde. Dit komt omdat er bij de inzet van controlemiddelen een aantal factoren een rol spelen, onder andere het delict, recidiverisico en het professioneel oordeel van de toezichthouder. Omdat tijdens het onderzoek is gebleken dat het opstellen van een lijst weinig meerwaarde heeft en zeer tijdrovend is, is besloten om hiervan af te zien. Er kan daardoor geen antwoord gegeven worden op deelvraag vijf.

Uit het onderzoek is gebleken dat de toezichthouder niet zonder toestemming van de cliënt over medische informatie kan beschikken. Er mag alleen medische informatie uitgewisseld worden als de behandeling is opgelegd door de rechter. Alleen informatie over bijvoorbeeld het nakomen van afspraken en het verloop van de behandeling mag worden vrijgegeven. Medische details mogen niet uitgewisseld worden.

Tijdens dit onderzoek is het niet duidelijk geworden of een toezichthouder de computer van de cliënt mag doorzoeken. Wanneer in het vonnis is opgenomen dat de cliënt inzage in computerbestanden moet geven, mag de toezichthouder, zonder toestemming van de cliënt, de computer doorzoeken. Het 'inzage geven in computerbestanden' wordt dan in het vonnis opgenomen als bijzondere voorwaarde.

Het feit dat de toezichthouder een computer mag doorzoeken indien dit een bijzondere voorwaarde is, betekent niet dat toezichthouders weten hoe ze dergelijke bestanden moeten opsporen. Niet alle toezichthouders hebben hier voldoende expertise in en kunnen daardoor de bijzondere voorwaarde niet goed controleren.

Op dit moment is er bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel in behandeling, de Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen. Dit wetsvoorstel maakt het in de toekomst mogelijk om de identiteit van de cliënt te verifiëren. De toezichthouder mag, wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen, de identiteit verifiëren als de cliënt zich buiten de inrichting of politiebureau bevindt en als de identiteit niet eerder is geverifieerd. Als het wetsvoorstel wordt aangenomen is de cliënt niet verplicht zijn medewerking te verlenen. Indien de cliënt weigert mee te werken kan het toezicht worden teruggestuurd naar het OM. De reclassering mag de identiteit van cliënten die een taakstraf uitvoeren nu al verifiëren. Dit mogen zij op grond van de Wet Identificatieplicht omdat een taakgestrafte gezien wordt als werknemer.

Het inzetten van lekencontrole om een locatiegebod en locatieverbod te controleren is mogelijk indien de leek een medewerker van de reclassering is. Indien de leek afkomstig is van de reclassering mogen, op basis van het Privacyreglement van de reclassering, gegevens van de cliënt, uitgewisseld worden. Wanneer de Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen wordt aangenomen kan de leek ter plaatse de identiteit verifiëren en kan het controlemiddel nog beter worden benut.

Uit onderzoek blijkt dat bijna alle gemeenten van Nederland gebruik maken van cameratoezicht op openbare plaatsen. Op grond van de Wet Bescherming Persoonsgegevens en het Privacyreglement van de reclassering mag de reclassering gegevens uitwisselen van de cliënt zonder toestemming van de cliënt. Hierdoor is het mogelijk om camera's op openbare plaatsen in te zetten tijdens de controle van een locatiegebod en locatieverbod.

De urinecontrole die de regio 's-Hertogenbosch laat uitvoeren, wordt uitgevoerd door het Diagnostisch Centrum en vindt niet plaats onder toezicht van een medewerker van het Diagnostisch Centrum. Daarnaast wordt er bij het Diagnostisch Centrum geen gebruik gemaakt van een urinecup die beveiligd is tegen fraude. In de regio Amsterdam, regio Noord-Nederland, regio Midden Oost-Nederland unit Flevoland, regio Den Haag, Leiden wordt de urinecontrole uitgevoerd door de GG&GD. De GG&GD ziet toe op het urineren en maakt gebruik van een beveiligde urinecup waardoor de kans op fraude wordt verkleind. Indien het voor andere regio's van de reclassering mogelijk is om op het urineren toe te zien moet dit voor de regio 's-Hertogenbosch ook mogelijk zijn. Zij kunnen dit controlemiddel (verbetering van bestaand controlemiddel) dan inzetten voor de controle van de bijzondere voorwaarde drugsverbod.

De urinecontrole is niet geschikt om in te zetten voor een alcoholverbod. Door middel van urine kan er niet met zekerheid worden vastgesteld of de cliënt het alcoholverbod overtreedt. Door middel van urinecontrole kan namelijk niet gecontroleerd worden of de cliënt de dag ervoor alcohol heeft genuttigd. Een bloedtest kan nagaan of de cliënt de dag ervoor alcohol heeft gedronken, omdat het gebruik van alcohol langer zichtbaar is in het bloed dan in de urine van de cliënt. Het uitvoeren van een bloedtest maakt inbreuk op de integriteit van het lichaam en een toezichthouder is niet bevoegd om dit te doen. Indien in het vonnis is opgenomen dat de cliënt zijn medewerking moet verlenen aan een bloedtest mag de toezichthouder wél aanwijzing geven om een bloedtest uit te laten voeren.

Een blaastest maakt geen inbreuk op de integriteit van een menselijk lichaam en zou op grond daarvan ingezet kunnen worden. Een blaastest meet niet of de cliënt de dag ervoor alcohol heeft gedronken. Daardoor is het inzetten van een blaastest niet zinvol omdat door middel van de urinecontrole ook achterhaald kan worden of die cliënt op de dag zelf alcohol heeft gedronken.

Het antwoord op de centrale vraag is dat de controlemiddelen die de reclassering op dit moment inzet, naar alle waarschijnlijkheid binnen de bevoegdheid van de reclassering vallen. Gedurende dit onderzoek is er vanuit gegaan dat de reclassering alleen gebruikt maakt van controlemiddelen die binnen hun bevoegdheid vallen. Verder is uit het onderzoek gebleken dat de reclassering de controlemiddelen zou kunnen uitbreiden met een aantal nieuwe controlemiddelen. Het doel van dit onderzoek was om te onderzoeken of het voor de reclassering mogelijk is om de controlemiddelen uit te breiden en om per controlemiddel (nieuw en bestaand) aan te geven bij welke bijzondere voorwaarde deze ingezet kunnen worden. Uit het onderzoek is gebleken dat de reclassering de controlemiddelen zou kunnen uitbreiden. Dit deel van de doelstelling is dus behaald. De doelstelling is niet volledig behaald. Gedurende het onderzoek is namelijk besloten om niet aan te geven welk controlemiddel ingezet kan worden bij de controle van een bepaalde bijzondere voorwaarde. Het bleek namelijk dat het opstellen van een dergelijke lijst zeer tijdrovend is omdat, wil de lijst volledig zijn, met een aantal factoren rekening gehouden dient te worden. Dit zijn onder andere het delict, het professioneel oordeel van de toezichthouder, recidiverisico het beginsel van minimale beperking en de proportionaliteitseis. De keus voor het controlemiddel is per casus afhankelijk van dergelijke factoren. Daarnaast had het voor de reclassering weinig meerwaarde om een dergelijke lijst op te stellen omdat het uiteindelijk toch de toezichthouder is die voor het meest geschikte controlemiddel kiest. Daarom is niet per bijzondere voorwaarde aangegeven welk controlemiddel het meest geschikt is voor de controle van de bijzondere voorwaarde. Om die reden is de doelstelling deels behaald.

Hoofdstuk 6 Aanbevelingen

Hoofdstuk zes geeft aanbevelingen die op grond van de conclusies zijn geformuleerd. De aanbevelingen worden gedaan om het in de toekomst mogelijk te maken om de controlemiddelen uit te breiden.

Doorzoeken van de computer van de cliënt

Tijdens dit onderzoek is niet duidelijk geworden of de toezichthouder, zonder dat het in het vonnis is vermeld, bevoegd is om zonder toestemming de cliënt de computer te doorzoeken op kinderporno. Het verdient aanbeveling om hier verder onderzoek naar te doen. Indien blijkt dat de toezichthouders hiertoe bevoegd zijn, is het verstandig om de toezichthouders een cursus aan te bieden waardoor zij leren om bestanden op een computer op te zoeken. Tevens verdient het aanbeveling om bij (recidiverende) zedendelinquenten, de rechter te adviseren om als bijzondere voorwaarde op te nemen dat de cliënt inzage moet geven in computerbestanden. Indien dit in het vonnis is opgenomen is de toezichthouder bevoegd om de computer te doorzoeken en kan de toezichthouder zijn taak beter uitvoeren.

Identiteit verifiëren

De reclassering zou de ontwikkelingen rondom de 'Wet Identiteitvaststelling verdachten veroordeelden en getuigen' in de gaten kunnen houden. Wanneer deze wet aangenomen wordt kan de toezichthouder de identiteit verifiëren van de cliënt verifiëren zodat met zekerheid wordt vastgesteld dat de juiste persoon onder toezicht staat en wordt gecontroleerd op het naleven van de bijzondere voorwaarde(n).

Lekencontrole

Om de lekencontrole uit te oefenen zou de reclassering medewerkers kunnen aannemen die speciaal worden aangesteld om lekencontrole uit te voeren. Indien dit niet mogelijk is, om uiteenlopende redenen, kan de reclassering ervoor kiezen om de lekencontrole uit te laten voeren door een collega van de toezichthouder, die nog niet eerder contact heeft gehad met de cliënt. Belangrijk is dat de leek een medewerker van de reclassering is. Anders is het niet mogelijk om cliëntgegevens uit te wisselen. Het verdient verder nog aanbeveling om na te gaan of het instellen van lekencontrole extra meerwaarde heeft buiten de gewone controle van een cliënt. Dit onderzoek is namelijk alleen nagegaan of het juridisch mogelijk is om een controlemiddel in te zetten en heeft niet echt naar de praktische kant van de inzet van een controlemiddel gekeken.

Gebruik maken van camerabeelden op openbare plaatsen

Uit onderzoek is gebleken dat veel gemeenten beschikken over cameratoezicht op openbare plaatsen. De gemeente en de reclassering mogen op grond van de Wbp gegevens uitwisselen. De reclassering zou met gemeenten afspraken kunnen maken over het uitwisselen van de beelden die met deze camera's gemaakt worden. Op die manier kan de reclassering cameratoezicht inzetten om de bijzondere voorwaarden locatiegebod en locatieverbod te controleren. Het verdient verder aanbeveling om de praktische haalbaarheid van het inzetten van camerabeelden na te gaan. Hier is gedurende dit onderzoek geen aandacht aan besteed.

Urinecontrole

Uit het onderzoek is gebleken dat een aantal regio's en units van de reclassering de urinecontrole laten uitvoeren door de GG&GD. Bij de GG&GD maken ze gebruik van een beveiligde urinecup en wordt er op het urineren toegezien. De regio 's-Hertogenbosch zou met de plaatselijke GG&GD afspraken kunnen maken om de urinecontrole voortaan door hen te laten uitvoeren. Indien de regio 's-Hertogenbosch de urinecontrole door het Diagnostisch Centrum wil laten uitvoeren kan de reclassering met het Diagnostisch Centrum afspraken maken over de urinecontrole en bijvoorbeeld de werkwijze van de GG&GD overnemen.

Bloedtest

Door middel van een bloedtest kan achterhaald worden of iemand het alcoholverbod overtreedt. Daarom verdient het aanbeveling om, indien noodzakelijk, de rechter te adviseren om in het vonnis als bijzondere voorwaarde 'medewerking verlenen aan bloedtest' op te nemen⁷⁸. Dan is de toezichthouder bevoegd een dergelijke aanwijzing te geven. Het verplichten om iemand deel te laten nemen aan een bloedtest dient alleen in het vonnis opgenomen te worden als het noodzakelijk omdat een bloedtest inbreuk maakt op de persoonlijke integriteit. Het is een zwaar controlemiddel. Daarom moet hier niet te snel voor gekozen worden. Wanneer een minder ingrijpend middel voor handen is moet voor dit middel gekozen worden.

⁷⁸ Deze aanbeveling is overgenomen van de heer Van Wolferen die hij gaf tijdens het gesprek op 12 november 2008. Daarnaast is dit ook een aanbeveling die wordt gegeven in het kader van Redesign Toezicht.

Hoofdstuk 7 Evaluatie en het vervolgonderzoek

De eerste weken van mijn afstudeerperiode bestonden vooral uit veel lezen over het onderwerp. Omdat ik weinig afwist van het onderwerp heb ik veel tijd besteed aan het inlezen. Uit ervaring heb ik geleerd dat je eerst veel informatie moet vergaren voordat je begint met het onderzoek en het schrijven ervan.

Ik ben begonnen met het schrijven van het theoriehoofdstuk over reclasseringstoezicht. Het theoriegedeelte heb ik kunnen schrijven met behulp van het handboek van de reclassering en interne documentatie van de reclassering. Het gedeelte waarin ik heb aangegeven hoe een toezicht in de praktijk wordt vormgegeven vond ik lastig om te schrijven. Ik heb gedurende mijn afstudeerperiode niet meegelopen met een toezichthouder zodat ik een geen duidelijk beeld heb kunnen vormen van hoe een toezicht in de praktijk wordt vormgegeven. Het praktijkonderdeel van dit hoofdstuk heb ik uiteindelijk geschreven door middel van het handboek van de reclassering. Hierin wordt namelijk aangegeven welke stappen tijdens een toezicht genomen worden. Tevens heb ik dit onderdeel kunnen schrijven naar aanleiding van een aantal informele gesprekken met toezichthouders. Toch denk ik dat ik dit onderdeel gemakkelijker had kunnen schrijven als ik een aantal keer met een toezichthouder had meegelopen tijdens een toezicht. Ik vind dat ik hierin meer initiatief had moeten tonen. Want als ik had aangegeven dat ik een keer mee wilde kijken met een toezichthouder weet ik zeker dat dit mogelijk was.

Het schrijven van het wettelijk kader van een toezicht vond ik in het begin lastig om te schrijven. Bram Kratsborn heeft, nadat ik had aangegeven dat ik moeite had met dit stuk, aangeboden om het een keer na te kijken. Dit heeft mij goed verder geholpen. Daarnaast was het lastig om de bevoegdheden van de toezichthouders en de reclassering in kaart te brengen omdat hier weinig literatuur over te vinden is. De toezichthouders zelf hebben ook aangegeven dat zij dit soms als lastig ervaren omdat niet altijd duidelijk is wat zij wel en niet mogen tijdens een toezicht. Ik denk dat ik onvoldoende heb kunnen aangeven wat de bevoegdheden van de toezichthouders zijn. Dit komt mede omdat er weinig literatuur over te vinden was maar ook omdat ik niet voldoende tijd had om me hierin te verdiepen. Ik had dit liever wel gedaan omdat ik denk dat dit voor de reclassering nuttige informatie had opgeleverd.

Door middel van een enquête en een brainstormsessie heb ik aanbevelingen vergaard voor nieuwe controlemiddelen. Ik vond het leuk om de brainstormsessie te houden. Iedereen deed enthousiast mee en het heeft voor het onderzoek veel nuttige aanbevelingen opgeleverd. Nadat ik aanbevelingen had vergaard voor nieuwe controlemiddelen kon ik verder met mijn onderzoek en werd mijn onderzoek erg gericht. Ik vond dit een plezierige manier van werken omdat ik per aanbeveling kon zoeken naar literatuur en wet- en regelgeving waaruit bleek of het mogelijk was om het controlemiddel in de toekomst in te zetten tijdens de controle van de bijzondere voorwaarde(n).

Dit onderzoek is een theoretisch onderzoek geworden. Ik heb onderzocht of bepaalde controlemiddelen binnen de bevoegdheid van de reclassering vallen. Hierdoor is er weinig aandacht besteed aan de praktische inzetbaarheid van een nieuw controlemiddel. Daarom verdient het aanbeveling om hier een onderzoek naar te doen. Op die manier kan gekeken worden of de controlemiddelen ook daadwerkelijk in de praktijk toepasbaar zijn. Verder denk ik dat het interessant is om de bevoegdheden van toezichthouders duidelijk in kaart te brengen. Ik heb dit naar mijn mening niet voldoende kunnen doen. Dit komt onder andere omdat er weinig literatuur over te vinden is.

Literatuurlijst

Boeken

M.H. Bastiaans e.a., *Leidraad voor juridische auteurs*, Deventer: Kluwer 2007.

F.W. Bleichrodt, *Onder Voorwaarde, Een onderzoek naar de voorwaardelijke veroordeling en andere voorwaardelijke modaliteiten*, Deventer: Gouda Quint 1996.

H. Franken, P.W. Brouwer, *Encyclopedie van de rechtswetenschap*, Deventer: Kluwer 2003

R. Hogeweg, *Een goed rapport*, Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff 2004.

A. Menger en L. Krechtig, *Het delict als maatstaf. Methodiek voor werken in gedwongen kader*, Amsterdam: Uitgeverij SWP Amsterdam/Reclassering Nederland 2006.

Wet- en regelgeving

Staatscourant

Stb. 2008, 218

Tweede Kamer

Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3 (MvT)

Kamerstuk II 2006/07, 29 270, nr. 14

Kamerstukken II 2007/08, 31 436 nr. 3 herdruk (MvT)

Jurisprudentie

Hoge Raad

HR 6 november 1990, NJ 1991, 274

LJN: AZ0262, Hoge Raad, 03170/05

Onderzoeken

M. Abraham B. van Dijk M. Zwaan, *Inzicht in Toezicht, de uitvoering van Toezicht door de reclassering*, Amsterdam: Ministerie van Justitie, WODC 2007.

S. Dekkers, G. Homburg, *Evaluatie Cameratoezicht op openbare plaatsen*, Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek 2006.

Inspectie voor de Sanctietoepassing, *Uitvoering reclasseringstoezicht voorwaardelijke veroordeling Casus J.C.*, Den Haag: Ministerie van Justitie, Inspectie voor de Sanctietoepassing April 2007.

C.H. de Kogel, M.H. Nagtegaal, *Toezichtprogramma's voor delinquenten en forensisch psychiatrische patiënten. Effectiviteit en veronderstelde werkzame mechanisme*, Meppel: Boom Juridische uitgevers 2008.

J. Pauwelussen, *Reclasseringstoezicht in juridisch perspectief*, Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen Oktober 2007.

Interne stukken Reclassering Nederland

Reclassering Nederland, *Handboek Reclassering versie 5*, Utrecht: Reclassering Nederland 2003.

Reclassering Nederland, afdeling media en communicatie, *Jaarverslag reclassering*, Utrecht:

Reclassering Nederland 2007.

Reclassering Nederland, *Screening toezicht: het vervolg: landelijk 3RO verbeterplan, Een richtinggevend kader*, Utrecht: Reclassering Nederland 20 maart 2008.

Reclassering Nederland, *Tussenvariant toezicht*, Utrecht: Reclassering Nederland april 2008.

Reclassering Nederland, *Feiten & Cijfers - A6-*, Utrecht: Reclassering Nederland Juni 2008.

Reclassering Nederland regio 's-Hertogenbosch, *Toezicht werkwijze 's-Hertogenbosch*, versie 5, 2008.

G. Bethlehem, *Bescherming en uitwisseling cliëntgegevens, Privacyreglement 12 september 2007*, Utrecht: Reclassering Nederland 2007.

R. Poort, *Notitie bijzondere voorwaarden*, Utrecht: Reclassering Nederland 2008.

R. Poort, met aanvullingen L. van Essen, *Notitie bijzondere voorwaarden 19 juni 2008*, Utrecht: Reclassering Nederland 2008.

Intranet Reclassering Nederland, *Diagnose & Advies: Algemeen*, geraadpleegd op 20 oktober 2008.

Brief van algemeen directeur Reclassering Nederland

Brief dd. 10 januari 2007 van de algemeen directeur van Reclassering Nederland, Sjef van Gennip, aan het Ministerie van Justitie ter attentie van minister Verdonk, over een intern onderzoek naar het reclasseringstoezicht dat is uitgevoerd door de heer Steenhuis, voormalig Procereur-Generaal, naar aanleiding van de zaak Julian C.

Internetbronnen

College Bescherming Persoonsgegevens, <www.cbpweb.nl>
Geraadpleegd gedurende september tot en met december 2008.

Intranet van Reclassering Nederland (alleen te raadplegen via het netwerk van Reclassering Nederland).
Geraadpleegd gedurende september tot en met december 2008.

Openbaar Ministerie, <www.om.nl>
Geraadpleegd gedurende september tot en met december 2008.

Reclassering Nederland, <www.reclassering.nl>
Geraadpleegd gedurende september tot en met december 2008.

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, <www.wodc.nl>

Alcoholinfo.nl, *vraag en antwoord*,
< <http://www.alcoholinfo.nl/index.cfm?act=qena.antwoord&uuid=D082FC1E-9412-F56F-7EB0-391F91DBDDF26978>>
Geraadpleegd op 17 november 2008

Y. Bentvelsen, *'Creativiteit bevorderen'*, Carrière tijger
<www.carrieretijger.nl/functioneren/samenwerken/werkvormen/creativiteit-bevorderen>
geraadpleegd op 20 oktober 2008.

Eerste Kamer der Staten-Generaal, *Algemene Maatregel van Bestuur*,
<http://www.eerstekamer.nl/begrip/algemene_maatregel_van_bestuur>
Geraadpleegd op 8 december 2008.

Gemeente Eindhoven, *Veiligheidshuis Eindhoven*,
<<http://www.eindhoven.nl/wonen-ruimte/veiligheid/veiligheidshuis.htm>>
Geraadpleegd op 20 oktober 2008.

Parlement & Politiek, *Wetgeving*,
<<http://www.parlement.com/9291000/modules/fzygdmo5>>
Geraadpleegd op 20 oktober 2008

Politie, *alcoholcontroles*,
<http://www.politie.nl/midden-en_west-brabant/verkeer/aandachtspunten/alcohol.asp>
Geraadpleegd op 13 november 2008.

Rabobank Groep, *Gedragcode*,
<<http://www.rabobankgroep.nl/download/Gedragcode%20Rabobank%20Groep.pdf>>
Geraadpleegd op 17 november 2008.

Reclassering Nederland, *Veiliger Samenleving*,
<<http://www.reclasseringnederland.nl/samenleving/>>
Geraadpleegd op 20 oktober 2008.

Ministerie van Justitie, *Wet Voorwaardelijke invrijheidstelling*,
<<http://www.justitie.nl/onderwerpen/straf%5Fen%5Fboete/Wet%2Dvoorwaardelijke%2Dinvrijheidstelling/>>
Geraadpleegd op 6 oktober 2008.

Ministerie van Justitie, *Wet OM-Afdoening*,
<http://www.justitie.nl/onderwerpen/straf_en_boete/womad/>
Geraadpleegd op 6 oktober 2008.